

VJERSKI TURIZAM U HRVATSKOJ S ANALIZOM HRVATSKOG NACIONALNOG SVETIŠTA MAJKE BOŽJE BISTRičKE I NACIONALNOG SVETIŠTA SVETOG JOSIPA CRKVE U HRVATA

Pisk, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:128:594069>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Dora Pisk

VJERSKI TURIZAM U HRVATSKOJ S ANALIZOM HRVATSKOG
NACIONALNOG SVETIŠTA MAJKE BOŽJE BISTRičKE I NACIONALNOG
SVETIŠTA SVETOG JOSIPA CRKVE U HRVATA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2021.

Dora Pisk

**VJERSKI TURIZAM U HRVATSKOJ S ANALIZOM HRVATSKOG
NACIONALNOG SVETIŠTA MAJKE BOŽJE BISTRičKE I
NACIONALNOG SVETIŠTA SVETOG JOSIPA CRKVE U
HRVATA**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Preddiplomski stručni studij Ugostiteljstva

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić, viši predavač

Broj indeksa autora: 0618616104

Karlovac, rujan 2021.

ZAHVALA

Ponajprije moja zahvala ide dragom Bogu koji mi uvijek udjeljuje obilje svoje milosti i blagoslova na kojima mogu zahvaljivati svakoga dana bez prestanka.

To su moja draga majka koja me na mome putu uvijek podupire i biva moj oslonac u svakoj teškoći. Majčice moja, hvala ti.

Moja braća, prijatelji, kolege i svi s kojima sam se susrela na ovome putu i koji su na bilo koji način utkali dio sebe. Hvala vam.

Zahvala svakako ide i mojoj mentorici koja me brižno pratila na putu izrade ovoga rada, ali i cjelokupnoga studiranja kao i cijeli kolektiv veleučilišta u Karlovcu, svima vam od srca hvala.

Još jedno veliko hvala svima koji su na bilo koji način dio moga života i ovoga puta.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Struktura rada	1
2. VJERSKI TURIZAM	2
3. VJERSKI TURIZAM U HRVATSKOJ	5
4. POIMANJE HODOČAŠĆA I SVETIŠTA	11
4.1. Svetišta i proštenja u Hrvatskoj	14
5. HRVATSKO NACIONALNO SVETIŠTE MAJKE BOŽJE BISTRičKE	16
5.1. Analiza turističkog prometa i emitivnih turističkih tržišta vjerskog turizma hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i općine Marija Bistrica	19
5.1.1. Analiza turističkog prometa hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici	19
5.1.2. Analiza turističkog prometa općine Marija Bistrica	20
5.1.3. Analiza emitivnih turističkih tržišta Marije Bistrice	22
6. NACIONALNO SVETIŠTE SVETOG JOSIPA CRKVE U HRVATA	24
6.1. Analiza turističkog prometa i emitivnih turističkih tržišta vjerskog turizma nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu i grada Karlovca	28
6.1.1. Analiza turističkog prometa nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu	28
6.1.2. Analiza turističkog prometa tržišta grada Karlovca	29
6.1.3. Analiza emitivnih turističkih tržišta grada Karlovca	31

7. KOMPARATIVNA ANALIZA TURISTIČKOG PROMETA I EMITIVNIH TURISTIČKIH TRŽIŠTA HRVATSKOG NACIONALNOG SVETIŠTA MAJKE BOŽJE BISTRICKE I NACIONALNOG SVETIŠTA SVETOG JOSIPA CRKVE U HRVATA	33
7.1. Analiza turističkog prometa hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu	33
7.2. Analiza turističkog prometa općine Marija Bistrica i grada Karlovca	34
7.3. Analiza emitivnih turističkih tržišta općine Marija Bistrica i grada Karlovca	38
8. ZAKLJUČAK	40
POPIS LITERATURE	42
POPIS SLIKA	44
POPIS TABLICA	45
POPIS GRAFIKONA	46

SAŽETAK

Religija je, moglo bi se reći začetnik turizma, ljudi su religiozna bića koja su od samih početaka težila k božanskom. Upravo te težnje su ih nukale na traganje. Na traganje za božanskim čime su se nerijetko upućivali što na kraća što na duža putovanja. Iz tih putovanja se razvio turizam kakav danas znamo, hodočašća kakva danas poznajemo i na koja se i sami upuštamo.

U Hrvatskoj postoji sve ukupno pet nacionalnih svetišta od čega će u ovome radu biti obrađena dva; jedno od najstarijih i jedno od najmlađih Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu. Provedena je analiza turističkih pokazatelja za prethodno navedena svetišta te je podrobnije obrađena tematika hodočašća, odnosno samog vjerskog turizma.

Ključne riječi: Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata, Marija Bistrica, Karlovac, vjerski turizam

SUMMARY

People are religious beings who have aspired to the divine from the beginning, and religion may be regarded to be the inventor of tourism. These desires compelled them to look for answers. They frequently embarked on shorter and longer journeys in quest of the divine. Tourism as we know it now, as well as pilgrimages as we know them today and that we undertake ourselves, arose from these journeys.

Croatia has five national shrines, two of which will be explored in this paper: the Croatian National Shrine of Our Lady of Bistrice in Marija Bistrice and the National Shrine of Saint Joseph Church in Croatia in Karlovac. An examination of tourism indicators for the aforementioned sites was conducted, as well as the subject of pilgrimage.

Keywords: National Shrine of Our Lady of Marija Bistrice in Croatia, National Shrine of Saint Joseph Church in Croatia, Marija Bistrice, Karlovac, religious tourism

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada jest raščlamba vjerskog turizma u Hrvatskoj te komparativna analiza Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i Nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu. U radu su analizirane turističke kretnje unutar samih svetišta, ali i općine Marija Bistrica te grada Karlovca u razdoblju od četiri godine od 2016. do 2019. godine. Vjerski turizam u prethodno navedenim svetištima, odnosno u destinacijama u kojima se ista nalaze su od velikog značaja za cijelo stanovništvo kako područja na kojima se nalaze tako i za cijelu Hrvatsku o čemu će biti više riječi u nastavku rada. Prethodno navedena vjerska i kulturna dobra Hrvatske prvotno su zasebno analizirana, a potom i uspoređena kako bi se prikazala njihova vrijednost u turizmu Hrvatske, što je također i cilj samoga rada.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka

Izvori podataka koji su korišteni pri izradi ovoga rada su stručne knjige, zbornici radova te službene stranice turističkih zajednica općine Marija Bistrica i grada Karlovca.

Metode prikupljanja podataka koje su korištene pri izradi ovoga rada su komparativna metoda, koja je korištena pri usporedbi podataka dvaju svetišta te statistička metoda korištena pri prikazu statističkih podataka vezanih za svetišta, a to su broj domaćih i stranih turista, odnosno hodočasnika koji su posjetili svetišta te broj dolazaka i noćenja turista u destinacijama. Metoda analize i sinteze je korištena pri objašnjavanju same tematike rada, njegovim raščlanjivanjem i spajanjem. Deskriptivna metoda je korištena pri opisivanju vjerskoga turizma. Metoda kompilacije pri preuzimanju citata različitih autora i metoda istraživanja za stolom je korištena u najvećem obimu jer svi podaci prikupljeni za izradu ovog rada su sekundarni, odnosno ranije ih je netko prikupio, a potom su sjedinjeni u ovome radu.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od ukupno osam cjelina te nekoliko pod cjelina. Razrađena je tematika vjerskog turizma te dva nacionalna svetišta u Hrvatskoj, nakon čega je napravljena usporedna analiza istih te je sve zaključeno Zaključkom i priložima.

2. VJERSKI TURIZAM

Vjerski turizam je oblik turističkih kretanja kojima turisti nastoje zadovoljiti potrebe religijskog i duhovnog karaktera.¹ Ovaj oblik se često naziva i hodočasnički turizam. U centru zbivanja je posjeta hodočasnika sakralnim objektima (crkvama, hramovima i drugo) koji na taj način putem turističke potrošnje izravno potpomažu očuvanju kulturne i povijesne baštine.²

Vjerske pobude koje pokreću mase na putovanja jedne su od najstarijih. Tako je zapravo religija od samih početaka turizma utkana u njegovu bit, jer je upravo religija jedna od temeljnih motivacijskih čimbenika, koja je kako je već navedeno u samim začetcima turizma čovjeka poticala na putovanje, samim time na početak razvitka turizma. Za razliku od bilo kojeg drugog oblika turizma na koji se prvenstveno gleda kao eminentni hedonistički fenomen, vjerski turizam, odnosno hodočašća, to jest putovanja motivirana duhovnom dimenzijom su više usmjerena ka pokori, molitvi, meditaciji, samoodricanju, odnosno odricanju od profanoga³. Valja napomenuti da se vjerski motivirana putovanja ne mogu oštro razgraničiti od ostalih iz razloga što osim vjerskih ima i ostalih motiva putovanja. Tako vjerom motivirani turisti, odnosno hodočasnici ono što ih povezuje s ostalim turistima i razlog zašto ih se ne može oštro razgraničiti je potrošnja koja povezuje sve putnike. No hodočasnici se mogu smatrati turistima motiviranim vjerom, a hodočašća oblikom turizma (D. Timothy, 2002.).⁴

Turiste prema motivu dolaska u destinaciju se može raščlaniti u sljedeće tri kategorije:

- 1. Motivirani** – turisti koji su motivirani vjerom, odnosno duhovno motivirani (molitva, sveta misa, ispovijed, kulturni sadržaj temeljen na vjerskom programu, blizina vidjelica⁵, mjesto na kojem se ukazala Blažena Djevica Marija ili neki drugi svetac), ali i dodatnim sadržajima koje se nalaze u destinaciji i to su ujedno turisti koji su voljni i željni učiti, ali i naučiti o mjestu koje su posjetili
- 2. Inspirirani** – turisti koji posjećuju destinaciju jer su inspirirani njezinim kulturnim objektima i programima, ali to su turisti koji se ne zadržavaju dugo u destinaciji već

¹ Pirjevec, B., Kesar, O.: Počela turizma, Ekonomski fakultet Zagreb i mikrorad d.o.o., Zagreb, 2002.

² Pirjevec, B.: Turizam – jučer, danas, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008., str. 22

³ izraz profano nastao je u 17. stoljeću od latinske riječi „profanus“ što bi značilo „neposvećen, opći, svakidašnji, zajednički, svjetovan“, dakle sve ono što pripada ovozemaljskom, svjetovnom; ukratko sve ono što je suprotno od sakralnog

⁴ Čorak, S., Mikačić, V.: Hrvatski turizam plavo bijelo zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006., str. 287.

⁵ osoba ili osobe koje su (bile) u kontaktu s blaženom Djevicom Marijom ili nekim drugim svetcem

skupljaju iskustva na različitim destinacijama i tragaju za novim destinacijama i iskustvima

- 3. Privučeni** – turisti koji su već doputovali u destinaciju i tada bivaju privučeni, odnosno nije mi bio primarni interes da dođu u tu destinaciju, već bivaju privučeni njezinim kulturnim objektima ili događajima te ih usput posjećuju kao dobrodošlu promjenu u programu tijekom odmora⁶

Tablica 1. Hodočasnik - turist pojmovna linija

HODOČAŠĆE		VJERSKI TURIZAM		TURIZAM
A	B	C	D	E
SVETO		VJERA/PROFANO		SEKULARNO
TEMELJENO NA ZNANJU				
A - pobožni hodočasnik; B - hodočasnik > turist; C - hodočasnik = turist; D - hodočasnik < turist; E - svjetovni turist				

Izvor: Valene L. Smith: Introduction: The Questin Guest, Annals of Tourism Research, California State University, USA, 1992., vol. 19(1), str. 4

U vjerskom turizmu naglasak je na specijalnoj prirodi ove vrste turizma, razlikujući ga od putovanja koje je motivirano samo vjerom ili zadovoljstvom, uzimajući u obzir novu stvarnost koja se razlikuje od tradicionalnih oblika vjerskoga izričaja, što je prethodno navedeno u raščlambi prema motivu dolaska turista u destinaciju. Razvitak pojma vjerskog turizma događa se uslijed određivanja motiva turista. Osnovna razlika između vjerskog i ostalih oblika turizma jest u vjerskoj motivaciji za putovanjem.⁷ Obzirom da je intenzitet vjerske motivacije za putovanje u potpunosti subjektivne i psihološke naravi, teško je odrediti stroge kriterije koji bi odredili intenzitet motivacije, no valja napomenuti razliku između hodočasnika, hodočasnika turista i svjetovnog turista, a ona je sljedeća: kako je prikazano u tablici pod brojem 1 na pojmovnoj liniji. Kod različitih tipova putovanja s jedne strane je pobožni hodočasnik koji traga za duhovnim ispunjenjem (A), a s druge strane je turist koji teži k čistoj turističkoj rekreaciji (E) te oni u sredini prikaza koji su kombinacija svetih i svjetovnih motiva. Također, ima i onaj

⁶ Cerović, Z., Zanketić, P.: Menadžment hodočašća i vjerskih događaja, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, Opatija, 2014.

⁷ Šuran, F.: Slobodno vrijeme, putovanje i turizam: sociološki pristup, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2016.

putnik koji je bliži hodočasniku nego turistu (B), onaj koji je jednako hodočasnik koliko i turist (C) te onaj koji je više turist nego hodočasnik (D). Postoje također i motivi koji nemaju samo jednu prirodu već više te su skloni promjenama s obzirom da se aktivnost i interes putnika može promijeniti od hodočasnika do turista i obrnuto, čak i da toga putnik nije niti svjestan.⁸

Vjerski turizam se najčešće pojavljuje u tri oblika, a to je:

- kao hodočašće, kontinuirane skupine i individualne posjete vjerskim svetištima
- kao masovna okupljanja povodom značajnih religijskih datuma i obljetnica
- kao obilazak i posjet značajnim religijskim mjestima i objektima u okviru turističkog itinerara i bez obzira na vrijeme na kojem se to čini.⁹

Osim prethodno navedena tri osnovna oblika, uslijed utjecaja novih motiva i tehnologija počeli su se pojavljivati i neki novi oblici, a oni su:

- kršćanski kampovi
- tematski vjerski putovi
- pastoral u turizmu
- boravak u samostanu uz korištenje ostalih turističkih usluga
- vjerski događaji
- vjerski baziranja krstarenja.¹⁰

Kako je već navedeno u vjerskom turizmu postoji i potrošnja turista, odnosno hodočasnika, no upravo ta potrošnja može imati svoje pozitivne, ali svakako i negativne posljedice. Ponajprije se ovdje misli na ekonomske učinke. Tako neki od pozitivnih ekonomskih učinaka koji se mogu javiti uslijed potrošnje vjerski motiviranih turista su: rast prihoda (uslijed boravka u samostanu, zbog kupnje suvenira kao što su krunice, različiti nabožni predmeti, knjige ...), poticanje razvoja nerazvijenih područja, izgradnja infrastrukture te poticanje investiranja u već postojeću infrastrukturu, razvitak ugostiteljstva, razvitak poduzetništva i trgovine, otvaranje novih radnih mjesta te mnogi drugi. Neki od negativnih ekonomskih učinaka koji se mogu javiti su: rast rashoda, rast cijena proizvoda, usluga, nekretnina.

⁸ Valene L. Smith: Introduction: The Quest in Guest, Annals of Tourism Research, California State University, USA, 1992.

⁹ Vranješ, N.: Hodočašće putovanje prema svetome – Teologija i pastoral svetog putovanja, Glas Koncila, Zagreb, 2019.

¹⁰ Ibidem

3. VJERSKI TURIZAM U HRVATSKOJ

Vjerski turizam je oblik turizma velikog potencijala, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj. Hrvatska obiluje svetištima, naročito marijanskim, što ne čudi s obzirom da je hrvatski narod poznat kao veliki štovatelj Blažene Djevice Marije. Svakako najpoznatija su: svetište Gospe od Utočišta u Aljmašu, Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici, svetište Majke Božje Jeruzalemske na Trškom Vrh, svetište Majke Božje Remetske u Zagrebu, svetište Majke Božje Trsatske u Rijeci, svetište Gospe Sinjske u Sinju. Kako je već navedeno, Hrvatska obiluje marijanskim svetištima, a to se može vidjeti i iz prethodno navedenih nekoliko najpoznatijih svetišta u Hrvatskoj i od toga sva su marijanska čemu dodatno u prilog ide i brojka od sve ukupno 107 marijanskih svetišta u Hrvatskoj.

Uz marijanska svetišta postoje i svetišta drugačije geneze poput onoga u Krašiću koje je ponajprije poznato zbog blaženoga Alojzija Stepinca. Zatim svetište u Ludbregu povezano s čudesnim događajem u kojem je svećenik posumnjao u istinsko prisustvo tijela i Krvi Kristove u prilikama kruha i vina, nakon čega se vino pretvorilo u Krv Kristovu te mnoga druga svetišta. Uz svetišta se vežu brojna čuda, ali i legende koje se svakako mogu iskoristiti u turističke svrhe. Uz svetišta postoje i mnogi drugi sakralni objekti poput samostana, crkvi, kapela koji su poznati i izvan granica Hrvatske. Svi ti sakralni objekti predstavljaju iznimnu kulturnu i povijesnu ostavštinu Hrvatske i hrvatskoga naroda.

Vjerski turizam u Hrvatskoj je vrlo slabo razvijen i organiziran s obzirom na to koliki potencijal ima te još uvijek nije izgrađen kao integralni dio nacionalnog turističkog proizvoda. Jedan od primarnih problema jest taj što Ministarstvo turizma i Hrvatska turistička zajednica nisu izgradili strategiju razvoja vjerskog turizma. Tako se u Hrvatskoj navodi sve ukupno šest osnovnih grupa turističkih proizvoda, a to su: odmorišni, poslovni, zdravstveni, avanturizam i sport, nautički i kulturni turizam. Kao što se može uočiti u prethodnoj podjeli nema vjerskog turizma, iako raspolaže velikim potencijalima u vidu resursa i dalje nije prepoznat te se i dalje umjesto kao zasebna grupa turističkih proizvoda navodi kao dio kulturnog turizma koji se uz vjerski turizam sastoji još i od gradskog turizma, kulturnih tura i touringa, događanja, festivala i manifestacija, kulture života i rada, gastronomije i enologije. No ono što bi mogla biti svijetla točka u cijeloj situaciji jest novi projekt za razvoj turizma za naredno desetljeće

(2020. - 2030.) u kojem je navedeno kako je u cilju razviti funkcionalnu i održivu turističku regiju radi ponude cjelovitog turističkog doživljaja, uz produljenje sezone i pomak k turističkim proizvodima više dodane vrijednosti koja će se temeljiti na kvalitetnijim smještajnim kapacitetima i pratećem sadržaju, čime se žele omogućiti pametne mikro-regionalne specijalizacije u različitim nišama posebnih oblika turizma. Primjer toga su zdravstveni, ruralni, gourmet turizam, eko-turizam, outdoor turizam, nautički, kulturni i vjerski turizam, sportski turizam i tako dalje. S obzirom na sve navedeno isto tako uz opći razvitak turizma Hrvatske postoje i naznake u razvitku vjerskog turizma naročito zbog predstavnika vjerskih zajednica koji su nakon Konferencije vjerskog turizma, sakralne baštine i hodočašća u Rijeci 2017. godine izrazili želju da se vjerski turizam vrednuje kao zasebna kategorija turizma, a ne tek kao dio kulturnog turizma. Također su izrazili i potrebu za konkretnijim radom na njegovoj promociji.¹¹

U prethodnom poglavlju su raščlanjeni turisti prema motivu dolaska kao i pojam hodočasnika kao turista iz čega se može vidjet kako sakralna mjesta te njihova arhitektura privlače ne samo turiste, odnosno hodočasnike koji su motivirani vjerom, već i one koji su inspirirani, odnosno privučeni. Pritom se misli na one turiste koji nisu došli u destinaciju motivirani vjerom i duhovnošću, već onim materijalnim što destinacija nudi što je dodatni poticaj za bolji razvitak vjerskog turizma u Hrvatskoj.¹²

Podaci vezani za turizam kao što je broj hodočasnika koji posjeti neko svetište ili potrošnja nisu nigdje evidentirani i još uvijek se nalaze u sivoj zoni ekonomije. Također, problem predstavljaju i neadekvatne smještajne jedinice, kao i loša turistička ponuda. Iako se okreće sve više i stranim turistima, vjerski turizam u Hrvatskoj je i dalje previše usmjeren k domaćim turistima, odnosno hodočasnima. Turističke potencijale treba unaprijediti i potaknuti na razvitak. Na radna mjesta zaposliti sposobne ljude te sve skupa upotpuniti vjersko-turističkim proizvodom koji će dodatno privući hodočasnike, ali i sve znatiželjnike.

Usprkos problemima koji stoje pred vjerskim turizmom Hrvatske, postoje i brojne mogućnosti za njegovo poboljšanje i razvitak. Tako bi za početak trebalo poboljšati postojeću infrastrukturu, ali i izgraditi novu. Izgraditi strategiju razvoja vjerskog

¹¹ Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, Narodne novine, narodne-novine.nn.hr (25.7.2021.)

¹² Vukonić, B.: Turizam i religija, Školska knjiga, Zagreb, 1990.

turizma, unaprijediti vanjski izgled destinacije, ugraditi ponudu vjerskih sadržaja u hrvatski turistički proizvod.¹³

U prilog dodatno idu i suvremeni trendovi razvoja turizma koji se sve više usmjeravaju k mobilnijim oblicima turizma. Među njima jedan od dominantnijih je i vjerski turizam koji je važna komponenta i nositelj razvoja turizma pojedinim mjestima.

SWOT analiza vjerskog turizma u Hrvatskoj:

1. SNAGE

- vjerski objekti
- prihvaćenost pripadnika drugih vjeroispovijesti
- bogata povijest
- bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština u vlasništvu vjerskih zajednica
- visoka razina sigurnosti

2. SLABOSTI

- neorganizirana suradnja turističkih djelatnika i vjerskih institucija
- neprilagođeno vrijeme posjeta
- nedovoljna educiranost turističkih djelatnika
- nedovoljno putokaza
- nedostatak smještajnih kapaciteta
- sanitarni čvorovi
- nepostojanje baze podataka i praćenja vjerskog turizma
- nekolicina hrvatskih svetišta
- neiskorištenost ukupnog turističkog potencijala
- odsustvo kvalitetnih sadržaja vjerskog turizma

¹³ Hegeduš, I.: Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, 2013.

3. PRILIKE

- dobra prometna povezanost
- blizina emitivnih tržišta
- vjerska tradicija i kultura hodočašća
- turistički imidž Hrvatske
- članica Europske unije
- korištenje EU fondova
- intenziviranje razvoja vjerskog turizma
- edukacija turističkih djelatnika
- organiziranje sudionika u turizmu

4. PRIJETNJE

- jaka konkurencija turističke ponude
- blizina konkurentnih odredišta
- nepovoljna investicijska klima
- loša gospodarska situacija
- promjena sustava vrijednosti u društvu
- pad interesa za vjerske događaje
- nedostatak razvojne strategije vjerskog turizma
- ekonomska kriza

Kako je navedeno u swot analizi, pod snagama u Hrvatskoj postoji veliki broj vjerskih objekata, a pritom se misli na katoličke crkve, samostane te ostale popratne objekte koji se sve više okreću k turizmu i otvaraju svoja vrata hodočasnicima i posjetiteljima. Zatim kao druga točka snage navedeno je prihvaćanje pripadnika drugih vjeroispovijesti, dakle onih koji ne pripadaju rimokatoličkoj vjeri koja u Hrvatskoj čini većinu sa oko 87% stanovništva, no to ne predstavlja nikakav problem za ostale vjere baš naprotiv svi su vrlo dobro prihvaćeni, zatim tu je bogata povijest u različitim spisima je navedeno kako je pokrštavanje Hrvata započelo već u 7. stoljeću, a tome posebno u prilog ide Višeslavova krstionica koja je jedan od najznačajnijih spomenika hrvatske kulture iz srednjega vijeka koja je danas vrlo zanimljiva turistima, bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština u vlasništvu vjerskih zajednica. Također je jedna od snaga i preduvjeta za razvoj vjerskog turizma kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. Visoka

razina sigurnosti turistima omogućava bezbrižan boravak u destinacijama i uživanje u onome što one pružaju.

Uz navedene snage svakako valja spomenuti i slabosti koje bi se uz malo truda mogle pretvoriti u snage. Neorganiziranost suradnje turističkih djelatnika i vjerskih institucija zapravo je dosta velik problem jer onemogućava adekvatnu ispostavu turističkog proizvoda turistima. Također jedna od slabosti koju bi valjalo korigirati jest vrijeme posjeta vjerskim objektima koje je trenutačno neprilagođeno potrebama turista jer vrijeme kada su vjerski objekti otvoreni nije uvijek poznato niti je moguće doći do tih podataka. Nedovoljna educiranost turističkih djelatnika jedna je od boljki vjerskog turizma Hrvatske, ali i općenito turizma u Hrvatskoj. Nedovoljno putokaza za vjerske znamenitosti koji bi upućivali hodočasnike i turiste k vjerskim destinacijama, odnosno crkvenim objektima. Nedostatak smještajnih kapaciteta, naročito u današnje vrijeme postoji interes za boravkom u samostanima koji na žalost bivaju sve prazniji zbog nedostatka duhovnih poziva, no u tom slučaju taj isti prostor koji zjapi prazan bi svakako mogao biti iskorišten u turističke svrhe za koji ionako kako je već navedeno postoji interes. Sanitarni čvorovi uz vjerske objekte su vrlo često manjkavog broja uz lošu uređenost istih. Nepostojanje baze podataka i praćenja vjerskog turizma nedostatak je koji svakako valja korigirati. Problem vjerskog turizma Hrvatskog leži i u tome što se zasniva na nekolicini hrvatskih svetišta u kojima se odvija većina turističkog prometa vjerskog turizma. Neiskorištenost ukupnog turističkog potencijala se odnosi i na prethodno navedenu točku. Hrvatska uistinu obiluje vjerskim turističkim resursima koji su na žalost neiskorišteni. Odsustvo kvalitetnih specijaliziranih i tematiziranih sadržaja vjerskog turizma jest problem iz razloga što je vjerski turizam u Hrvatskoj jednoličan iz razloga što postoji jedan opće prihvaćeni kalup prema kojem se razvija sadržaj, no njega bi svakako valjalo prilagoditi jer vjerski turizam nije samo prihvaćen među starijim stanovništvom, jest u većoj mjeri, ali i mladi su sve više zainteresirani te im stoga treba i predstaviti nove sadržaje prilagođene za mlade ljude.

Neke od prilika koje svakako valja iskoristi su: dobra prometna povezanost. Ovdje se posebice misli na cestovni promet kojim u većini slučajeva turisti dolaze do vjerskih destinacija, blizina emitivnih tržišta, odnosno tradicionalno religioznih država kao što je Italija koja poput Hrvatske ima vjersku tradiciju i kulturu hodočašća koja uzajamno može pozitivno djelovati na obje države. Turistički imidž Hrvatske, kao i to što je članica Europske unije, veliki je potencijal koji valja iskoristiti kao i korištenje EU

fondova za financiranje različitih projekata. Primjerice naveden nedostatak smještajnih kapaciteta čije rješenje bi moglo ležati u EU fondovima kao i restauracija vjerskih objekata, intenziviranje razvoja vjerskog turizma koji ima ogroman potencijal, ali još uvijek nedovoljno prepoznat, edukacija kadrova u turizmu čime bi se potakao i interes turista, organiziranje sudionika u turizmu u vidu trenutačno neorganizirane suradnje turističkih djelatnika i vjerskih institucija.

Prijetnje pred kojima se nalazi vjerski turizam Hrvatske su na žalost brojne, no nisu nesavladive, odnosno na njih se treba obratiti pažnja i u što većoj mjeri ne dopustiti njihov negativan utjecaj. Tu je jaka konkurencija turističke ponude od strane eminentnih vjerskih destinacija kao što je Italija koja je prepoznata vjerska destinacija te kako je moguća prilika za hrvatski vjerski turizam tako je i prijetnja. Nepovoljna investicijska klima za investicijska ulaganja i gospodarska kriza u kojoj se Hrvatska nalazi već duži niz godina, kojoj je dodatno pogodovala i korona kriza, ograničavajući su faktori razvoja vjerskog turizma. Promjena sustava vrijednosti u hrvatskom društvu, ali i društvima ostalih zemalja u kojima tradicijske vrijednosti gube na svojoj vrijednosti. To je jedan od zabrinjavajućih problema. Pad interesa za vjerske događaje proizlazi iz toga što je u današnjici sve manje vjernika koji istinski teže k duhovnom te posjećuju vjerske destinacije tek kao usputne u kojima se ne zadržavaju dugo vremena. Nedostatak razvojne strategije vjerskog turizma u Hrvatskoj na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini predstavlja nemogućnost adekvatnog razvitka ovog oblika turizma.

Nastavno navedenome Hrvatska bi trebala usmjeriti sve svoje snage u maksimiziranje snaga i prilika koje se pred njom nalaze uz otklanjanje slabosti i reduciranje. Odnosno čim većim umanjivanjem prijetnji kojima koje negativno utječu na razvitak vjerskog turizma u Hrvatskoj kao i turističkog proizvoda.

4. POIMANJE HODOČAŠĆA I SVETIŠTA

U doba gornjeg paleolitika točnije između 35000 i 9000 g. pr. Kr. u povijesti čovječanstva nastaju prva svetišta i to u špiljama gdje su naši davni predci slikali po njihovim zidovima. Upravo na tim slikama su vidljivi motivi o stvaranju svijeta iz čega je se može zaključiti da su imali razvijene religiozne osjećaje.

Kroz povijest su planine bile susret Boga i čovjeka, točnije Boga i nekog od proroka, kraljeva, narodnih starješina, susret neba i zemlje, zbog čega su često bile cilj hodočasničkih putovanja.

Sveta mjesta čuvari su uspomena na osnivače religija zbog čega su cilj mnogih hodočasničkih putovanja. Primjerice u kršćanstvu to je Jeruzalem jer je u njemu živio i djelovao Isus Krist, ali i gdje je završio njegov ovozemaljski život i gdje se danas čuva i štuje Sveti grob, odnosno mjesto pokopa Isusova tijela. Uz Jeruzalem za kršćane veliku ulogu ima i Rim gdje je sveti Petar¹⁴ ujedno Isusov apostol, ali i prvi papa mučen i ubijen kao i sveti Pavao¹⁵.

U kršćana hodočašća su povezana s određenim svetištima u kojima se čuvaju i štuju relikvije¹⁶ svetaca ili nekih svetih predmeta, obnavlja spomen na neki čudesan događaj ili objavu. Riječ hodočašće dolazi od latinske riječi *peregrinus*¹⁷ što znači da je hodočasnik putnik koji prolazi preko polja i granica kako bi došao do odredišta. Hodočasnici u svetištima iznose svoje prošnje, zahvale te izvršavaju vjerske obrede. Pobožnosti¹⁸, sakramenti¹⁹ i procesije sastavni su dio gotovo svakog hodočašća.

Kako je već navedeno, kršćanska hodočašća nisu prva, već su i prije njih postojali različiti oblici hodočašća. Tako su u početku ljudi hodočastili na mjesta povezana sa objavama božanstava, mjesta povezana s nekim trenutkom u životu nekog od

¹⁴ Kako nije htio biti pogubljen poput svog učitelja Isusa Krista jer se smatrao nedostojnim takve smrti. Biva raspet naopačke – glavom prema dolje, a nogama prema gore.

¹⁵ Bio je rimski građanin što mu je prema tadašnjoj regulativi rimskog prava onemogućavalo smrtnu kaznu razapinjanjem na križ. S obzirom na prethodno navedeno Pavao je bio mučen, a na poslijetku mu je bila mačem odrubljena glava.

¹⁶ materijalni ostatak vezan uz osobu koja je predmet osobitog ili religioznog štovanja (tjelesni ostaci takvih osoba, predmeti koji su im pripadali ili oni koje su dodirnuli); moći

¹⁷ lat. *peregrinus* = hodanje kroz („per“) polja („ager“) ili hodanje preko („per“) granica („eger“)

¹⁸ vidljiv pobožan čin, postupak, manifestacija

¹⁹ božanska ustanova (ukupno 7), vidljiv i učinkovit znak koji je ustanovio Isus Krist, označuje i proizvodi posvećenje te daje milost Božju (krštenje, ispovijed, euharistija, potvrda, svećenički red, ženidba, bolesničko pomazanje)

utemeljitelja religija.²⁰ Tom prilikom hodočašće je hod prema nekom od svetišta te molitva. Stoga hodočašće podrazumijeva čašćenje božanstva na samome putu prema svetištu te je njegov vrhunac dolazak u svetište. No bitna odrednica hodočašća, odnosno samog hodočasnika jest ta da čistog srca i duše dođe u svetište. Te tako dolaskom u svetište moglo bi se reći da su nezaobilazni vjerski obredi čišćenja čime se čiste prijestupi hodočasnika. Primjerice u kršćana je to ispovijed i djela pokore, dok je u hindusa kupanje u rijeci Ganges, gdje prema vjerovanju nestaju grijesi ukoliko se hodočasnici u njoj okupaju.²¹

Hodočašća se spominju i u Bibliji, u Starom i Novom zavjetu. U starom zavjetu tako imamo Izraelce od Boga izabrani narod koji hodočaste na mjesta povezana s njihovim patrijarsima Abrahamom, Izakom i Jakovom. Često prilikom hodočašća mijenjanju imena mjesta na koja su hodočastili te tako Luz postaje Betel, El Berit postaje Šekem. Time mijenjanju kanaanska hodočasnička sveta mjesta koja su izražavala prirodnu religiju u mjesta povezana s važnim osobama i događajima za Izraelce. U Novom zavjetu imamo primjer Isusa i dva učenika koja su se uputila prema Emausu, gdje Isus otkriva smisao kršćanskog hodočašća, a on je u ostvarivanju cilja hodočašća, odnosno sudjelovanje u božanskom životu koji se realizira u euharistijskoj tajni²². Isus i sam hodočasti u Hram uoči Pashe, gdje na kraju Isus progovara o sebi kao o novome Hramu, kao mjestu uzvišene Božje prisutnosti te kao cilju svakog kršćanskog hodočašća. Čime želi posvijestiti težinu nutarnjeg hodočašća koje se može u svakom trenutku i mjestu učiniti, ali pritom ne i umanjiti značaj klasičnog oblika hodočašća već samo usmjeriti na ono bitno. No pritom mnogi hodočašće počinju shvaćati kao magijski ritual pri čemu smatraju ukoliko učine kakvu pokoru pritom mora biti uslišana njihova molba. Već naprotiv poduzimanje svih radnji koje se podrazumijevaju pod hodočašće trebaju voditi ka približavanju Bogu. Stoga kršćanima se nerijetko posvješćuje činjenica da su na proputovanju ovim svijetom prema vječnosti čime se želi život svakog kršćanina prikazati kao jedno hodočašće. Hodočasnička temeljna nakana jest sve što jesmo, imamo, znamo treba ostaviti iza sebe i krenuti prema svome cilju, odnosno Bogu. Čime hodočasnik postaje stranac, to jest onaj koji je bez doma i u tuđoj zemlji.²³

²⁰ Turza, Z.: Svetišta i duhovna središta crkve u Hrvata, Mozaik knjiga, Zagreb, 2019.

²¹ Karadjole, M.: Crkve i vjerske zajednice za napredak turizma u Hrvatskoj, HDK sv. Jeronima, Zagreb, 2006.

²² žrtveni darovi kruha i vina kao simbol tijela i krvi Kristove, odnosno u najširem smislu, služiti svetu misu, sudjelovati u svetoj misi

²³ Ibidem

U Katoličkoj crkvi svetišta su mjesta koja su Sveta Stolica, pojedina biskupska konferencija ili (nad)biskupija proglasile posebnim mjestom štovanja Isusa Krista, Marije ili pojedinog sveca (Turza, Z., 2019.).

Nazivom svetište označuje se crkva ili drugo posvećeno mjesto kamo mnogobrojni vjernici, iz osobite pobožnosti, hodočaste s odobrenjem mjesnog ordinarija. (br. 1230.)

Da bi se svetište moglo nazivati narodnim, mora imati odobrenje biskupske konferencije; da bi se moglo nazivati međunarodnim, zahtijeva se odobrenje Svete Stolice. (br. 1231.)

Za odobrenje statuta biskupijskog svetišta mjerodavan je mjesni ordinarij; za statut narodnog svetišta, biskupska konferencija; za statut međunarodnog svetišta, samo Sveta Stolica. (br. 1232.)

Neka se u statutu osobito odrede svrha, rektorova vlast, vlasništvo dobara i upravljanje dobrima. (br. 1232.)

Neka se u svetištima obilnije pružaju vjernicima sredstva spasenja, revno naviješta riječ Božja, prikladno unapređuje bogoslužni život, osobito euharistijskim i pokorničkim slavljem, i neka se njeguju odobreni oblici pučke pobožnosti. (br. 1234.)

Zavjetna svjedočanstva pučke umjetnosti i pobožnosti neka se drže u svetištima ili pripadnim mjestima tako da se vide, i neka se sigurno čuvaju. (br. 1234.)²⁴

Riječ svetište dolazi od latinske riječi *sanctuarium*, a znači, to jest odnosi se na svetost pojedinog mjesta. Hodočasnici u svetišta dolaze iz različitih razloga, no neki od najčešćih razloga zašto dolaze i prinose zavjetne molitve za ozdravljenje, za potomstvo, za obraćenje, za duše voljenih preminulih osoba, za zadobivanje različitih milosti.²⁵

Ono što daje sakralni karakter svetištu jest ili zbog svetca kojem je posvećeno, zbog događaja koje se zbilo, a kojim Bog želi pokazati svoju blizinu ili zbog ozdravljenja. Uz sakralni karakter koji svetište ima također je tu i eklezijalni karakter, odnosno svaki službeni izričaj vjere (pučke pobožnosti i vjerske prakse) kojim se iskazuje hvala Bogu. Primjerice katolici se uvijek klanjaju i mole Bogu, tako da se zapravo kako se često krivo poima da se katolici klanjaju ili mole nekom svetcu u vidu kipa, sličice ili nekom drugom predmetu, naprotiv oni ih časte jer su svetcu uzor svetosti, ali pritom uvijek

²⁴ Zakonik kanonskog prava – Hrvatska biskupska konferencija, hbk.hr, str. 593-594 (18.7.2021.)

²⁵ Turza, Z.: Svetišta i duhovna središta crkve u Hrvata, Mozaik knjiga, Zagreb, 2019.

treba imati na umu da je svaka molitva upućena k Bogu, kojem se jedino klanja i moli preko zagovornika, to jest svetaca²⁶ koji se časte u crkvama, odnosno svetištima.

4.1. Svetišta i proštenja u Hrvatskoj

U hrvatskom se jeziku uz svetište koristi i riječ proštenje ili proštenište što vuče značenje iz starohrvatske riječi prostiti, a znači oproštenje to jest oproštenje od krivnje. Prema tome svetište označava mjesto zadobivanja oprosta. Proštenja su najskladniji spoj duhovnih i svjetovnih potreba. Sastavni dio svakog proštenja jest procesija, ispovijed i svečano bogoslužje. Središnjem misnom slavlju na dan proštenja prethodi procesija, odnosno svečana povorka kroz cijelo mjesto ili oko župne crkve. Procesija²⁷ simbolizira dolazak Isusa Krista pastira u svoje stado. Prohodeći kroz zajednicu vjernika ona u otkupiteljski hod uključuje cijelu zajednicu, vodeći je prema oltaru, žarišnom susretištu Crkve s Kristom. Na čelu procesije se nosi križ, slijedi državna zastava, povijesne crkvene zastave i zastave crkvenih bratovština, zatim muškarci, djeca, kip ili relikvije sveca zaštitnika pod nebnicom koju nose djevojke u narodnim nošnjama ili odabrani pripadnici župne zajednice, slijede svećenici i na kraju žene. Proštenja su izvornobila hodočašća na blagdan seoskih ili župnih svetaca zaštitnika, nastala u vezi s oproštenjem grijeha i ispunjenjem danih zavjeta. No ubrzo prerastaju u društvena okupljanja župljana te njihovih rođaka i prijatelja uz ponekog hodočasnika i namjernika. Nekada je proštenjima prethodila duhovna i tjelesna priprava u vidu posta, ispovijedi, klečanja i drugih pobožnosti. Kuće su se temeljito čistile, a pritom bi se pripremalo obilje hrane i pića. Za blagdan²⁸ se odijevala najbolja odjeća, „mašno ruho“ to jest posebna odjeća koja se nosila samo za te prilike. Mlade djevojke odlazile bi na prvu jutarnju misu kako bi na vrijeme stigle napraviti objed za starije ukućane, djecu i goste koji su odlazili na misu poldanicu, odnosno najsvečaniju misu s procesijom. Nakon mise obavezno se obilazilo oko oltara pjevajući i moleći uz ostavljanje milodara²⁹.

Pradavnim štovanjem svetaca u pojedinom narodu svetište može dobiti posebni status prasnvetišta, što je primjerice u Hrvata prasnvetište Gospe od Otoka u Solinu. U Hrvatskoj također postoji i pet nacionalnih svetišta, a ona su: Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici, Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u

²⁶ Sveti Polikarp prvi je svetac kojega se častilo i za kojega postoji pisano povijesno svjedočanstvo

²⁷ lat. processio = u religiji, kulturni ophod prema nekom svetom mjestu ili njegovu središtu (svetištu), put od jednog do drugog svetog mjesta

²⁸ dan, obično neradni, posvećen kakvom vjerskom činu ili događaju; svetac, svetak

²⁹ dar iz milosrđa; milostinja

Karlovcu, Nacionalno svetište hrvatskih mučenika na Udbini, Hrvatsko nacionalno svetište svetog Nikole Tavelića u Šibeniku i Nacionalno svetište blaženog Augustina Kažotića u Trogiru. Ona su duhovnog, kulturnog i povijesnog identiteta hrvatskoga naroda.

Slika 1. Prasvetište Gospe od Otoka u Solinu

Izvor: Google, www.google.hr

Prasvetište Gospe od Otoka u Solinu datira iz 976. godine. Ovo je kako povijesno, tako i kulturno te duhovno blago Hrvatske. Povijesno i kulturno je zato što je povezano sa kraljicom Jelenom koja je dala sagraditi ovu crkvu, a i u njoj su ujedno i sahranjeni njezini posmrtni ostaci. Imamo i Hrvatskog kralja Zvonimira koji je okrunjen za kralja 1075. godine u Solinu. Duhovno ovo prasvetište vežu mučenici prvih kršćanskih vremena, a to su: sveti Anastazije, sveti Venancije, Paulinijan, Septimije, Asterije i svakako najpoznatiji naročito na Splitskom području sveti Dujam ili Duje, ujedno i zaštitnik Splita i Splitsko-makarske nadbiskupije. Prvotna crkva Blažene Djevice Marije uništena je za osmanlijskih osvajanja u 13. stoljeću, no nakon njihova povlačenja biva obnovljena. Nakon čega je izgorjela u požaru 1875. godine te je današnja crkva iz 1878. godine. U 20. stoljeću posebno su značajne dvije godine za ovu crkvu, a to su 1976. i 1998. godina. Proslavljeno je 1000 godina svetišta i 13 stoljeća kršćanstva na našim prostorima 11. i 12. rujna 1976. godine kada je zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić Blaženu Djevicu Mariju prozvao „Majkom velikoga zavjeta“, nakon čega je ubrzo uveden u liturgijsku godinu 12. rujna blagdan Gospe velikoga hrvatskog krsnog zavjeta. Važnost 1998. godine je u tome što je te godine točnije 4. listopada Hrvatsku, ali i samo prasvetište posjetio tadašnji papa, danas sveti Ivan Pavao II., koji je tom prilikom hrvatskom narodu posvijestio važnost ovoga prasvetišta.³⁰

³⁰ Turza, Z.: Svetišta i duhovna središta crkve u Hrvata, Mozaik knjiga, Zagreb, 2019.

5. HRVATSKO NACIONALNO SVETIŠTE MAJKE BOŽJE BISTRICKE

Nedaleko od Zagreba u Hrvatskom Zagorju nalazi se Marija Bistrica. Njezini početci vežu se za potok Bisticu na početku 13. stoljeća. Organizirani vjernički život započeo je oko crkve svetog Petra i Pavla u prvoj polovici 14. stoljeća. Općina Marija Bistrica danas broji deset naselja sa 6000 stanovnika.³¹

Povijest samog svetišta započinje u 15. stoljeću kada je nepoznati majstor izradio drveni kip Majke Božje koji je bio postavljen u kapeli na Vinskom Vrhu nedaleko Marije Bistrice na putu prema Konjščini gdje su ga vjernici častili. Prodorom Osmanlija u 16. stoljeću prijeti uništenje kipu kada su Osmanlije zaposjele Konjščinu 1545. godine i zaprijetile samom svetištu zbog čega vjerni puk prenosi kip Majke Božje sa Vinskoga Vrhua u Mariju Bisticu. No tadašnji župnik Pavao u strahu od navale Osmanlija dodatno se potrudio oko skrivanja kipa te ga uspijeva sakriti ne samo od Osmanlija već i od ostalih vjernika do 1588. godine jer su i on i zvonar koji su jedini znali gdje je kip skriven preminuli te je i tako tajna gdje je kip skriven otišla s njima u grob. No već spomenute 1588. godine pojavila se čudesna svjetlost u podnožju kora koju je ugledao tadašnji župnik Luka, nakon čega okuplja narod i iskapa skriveni kip Majke Božje, te tom prilikom raste pobožnost prema Majci Božjoj nakon čega se kip postavlja na oltar. Mir u ovom kraju nije dugo trajao jer su ponovno 1650. godine zaprijetile Osmanlije pri čemu tadašnji župnik Juraj ponovno skriva kip zazidavši ga u prozor iza glavnog oltara te se povijest ponavlja, a smrću župnika gubi se svaki trag čudotvornom kipu. Tridesetak godina kasnije župnik Petar doživljava dva čudesna događaja gdje se susreo sa nepoznatom gospođom, prvi puta se susreo s gospođom u svetištu gdje ga je zamolila da moli sa cijelim narodom da ponovno zadobije vid, a drugi puta se susreo s njom na putu kada joj se htio približiti ona je čudesno nestala. Susreti s tajnovitom gospođom su prethodili otkrivenju mjesta na kojem se nalazio čudotvorni kip Majke Božje. Tadašnji biskup Martin Borković šalje kanonika Matiju Stoklasa da sa župnikom Ivanom Molitorisom pokuša pronaći izgubljeni kip. Njihova potraga je imala pozitivan ishod tako što su 16. srpnja 1684. godine pronašli izgubljeni kip zazidan iza oltara ugledavši lice kipa koje tadašnji župnik Juraj nije uspio zazidati, nakon čega kip premještaju na glavni oltar. Nakon ponovnog pronalaska čudotvornog kipa počela su se događati

³¹ Turistička zajednica općine Marija Bistrica, www.tz-marija-bistrica.hr (25.7.2021.)

mnoga čuda i uslišanja molitvi. Tako je jedno od čuda kada je prohodala paralizirana djevojka Katarina Paulec na dan pronalaska kipa, nakon čega je započeo novi val štovanja Majke Božje Bistričke. Još jedan čudesan događaj je uslijedio 1880. godine kada je izbio požar u Mariji Bistrici gdje je izgorjela crkva, ali glavni oltar i čudotvorni kip Majke Božje Bistričke je ostao očuvan.³²

Mnoga čuda koja su se događala u svetištu ostala su zabilježena od strane župnika koji su djelovali od 1688. do 1818. godine u dvije zbirke pod nazivima „Libermiraculorum I“ i „Libermiraculorum II“. U prvoj zbirci nalazi se na 350 stranica, a u drugoj na 433 stranica zapisano sve ukupno 1138 čuda. Ove dvije zbirke su iznimno važni povijesni dokumenti iz kojih se ujedno može iščitati s čime se u 17. i 18. stoljeću vjerni puk suočavao od životnih uvjeta koji su vladali u to vrijeme do opasnosti i izazova koji su im prijeli.

Mnogi hodočasnici, mnoga čuda i mnoga uslišanja rezultirali su odobrenje pape Benedikta XIV. za sve one koji hodočaste u Mariju Bisticu da zadobiju potpuni oprost što je značilo i odobravanje svetišta od Rima, odnosno Svete Stolice. Uz papu Benedikta XIV. mnogi nasljednici svetog Petra su iskazali svoju privrženost svetištu Majke Božje Bistričke te je tako papa Klement XIII. odobrio osnutak Bratovštine svetog škapulara koja je ujedno i zaslužna za izgradnju crkve odnosno svetišta Majke Božje Jeruzalemske na Trškom Vrh. Zatim tu imamo papu Leona XIII. koji je podario zlatno podnožje na kojem se nalazi kip Majke Božje Bistričke. Papa Pio XI. je proglasio crkvu u Mariji Bistrici manjom bazilikom što joj je dalo dodatno na važnosti. Papa Pavao VI. darovao je papinski kalež u sjećanje na marijanski kongres održan u Zagrebu i Mariji Bistrici. Papa sveti Ivan Pavao II. je 1998. godine u svetištu Majke Božje Bistričke blaženim proglasio nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca što je bio vrhunac papinske privrženosti hrvatskome narodu i svetištu.

Svetište se sastoji od 41 arkade koje su izgrađene sredinom 18. stoljeća za vrijeme župnika Pavla Gojmerca. Oslikane su od strane Ferde Quiquereza 1884. godine, a prikazuju sve ukupno 22 Gospina čuda. Ispred glavne crkve je trg svetog Ivana Pavla II. Uz dvije pokrajnje kapele zavjetnih darova svetog Josipa i svete Katarine Aleksandrijske. Obliznji župni dvor vrlo često je bio mjesto susreta znamenitih Hrvata kao što su Ljudevit Gaj, Stanko Vraz, grof Janko Drašković, Vatroslav Lisinski te

³² Peričić – Bernardin Škunca, E.: Čudesnost Marijanskih hodočašća, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar, 2001.

mnogi drugi koji su posjećivali Mariju Bisticu i tadašnjeg župnika i intelektualca Ivana Krizmanića.

Današnji kompleks obuhvaća kapelu svetog Petra te crkvu na otvorenom blaženog Alojzija Stepinca koja se nalazi sa stražnje strane svetišta. Uz nju je na brežuljku izgrađen križni put čiju su izgradnju potakli tadašnji nadbiskup Antun Bauer i njegov budući nasljednik Alojzije Stepinac koji su 1935. godine hodočastili u Poljsko svetište Czestochowi te sudjelovali na križnom putu koji ih je oduševio, nakon čega podupiru izgradnju križnoga puta u Mariji Bistrici koja je trajala do 1990. godine. Čudotvorni kip Majke Božje u početku se nalazio u kapeli na Vinskom Vrhcu na čijem se putu danas nalazi park s više od 100 skulptura koje prikazuju različite događaje iz Biblije.

Svetište godišnje posjeti između pola milijuna i milijun hodočasnika, svakako najviše ih dođe o blagdanu Majke Božje Bistričke (13. srpnja), nešto manji broj hodočasnika dolazi, ali također u dosta velikom broju o blagdane svete Margarete (14. srpnja), svete Ane (27. srpnja), Preobraženja Gospodinova (6. kolovoza), Velike Gospe (15. kolovoza), svetog Bartola (25. kolovoza), Male Gospe (8. rujna) te na mnoge druge blagdane kao i svake nedjelje. Među mnogim hodočasniciima valja spomenuti i one nešto značajnije hodočasnike poput oca Ante Gabrića, svete Majke Tereze te Josepha Ratzingera, odnosno budućeg pape Benedikta XVI.³³

Slika 2. Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici

Izvor: Google, www.google.hr

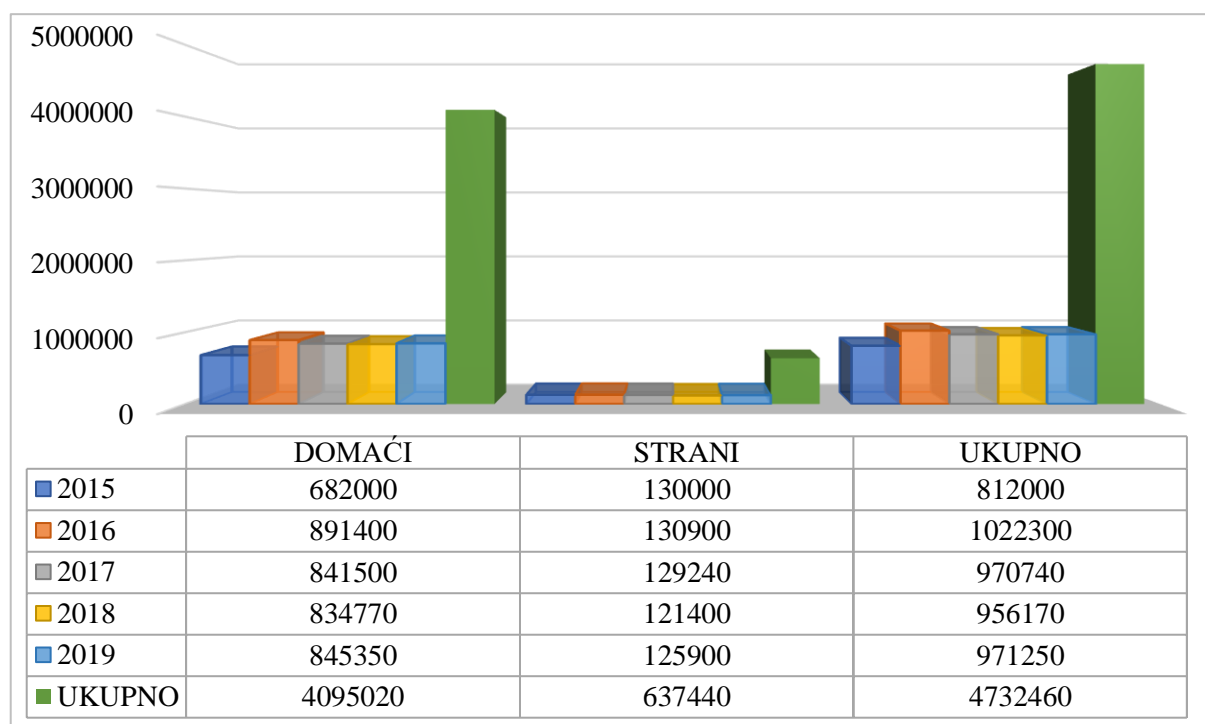
³³ Ibidem

5.1. Analiza turističkog prometa i emitivnih turističkih tržišta vjerskog turizma hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i općine Marija Bistrica

Kako je navedeno u naslovu u ovom poglavlju će biti sprovedena analiza turističkog prometa i emitivnih tržišta, odnosno dolaznost domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici kao i broj ostvarenih dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica prema emitivnim tržištima.

5.1.1. Analiza turističkog prometa hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici

Grafikon 1. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici

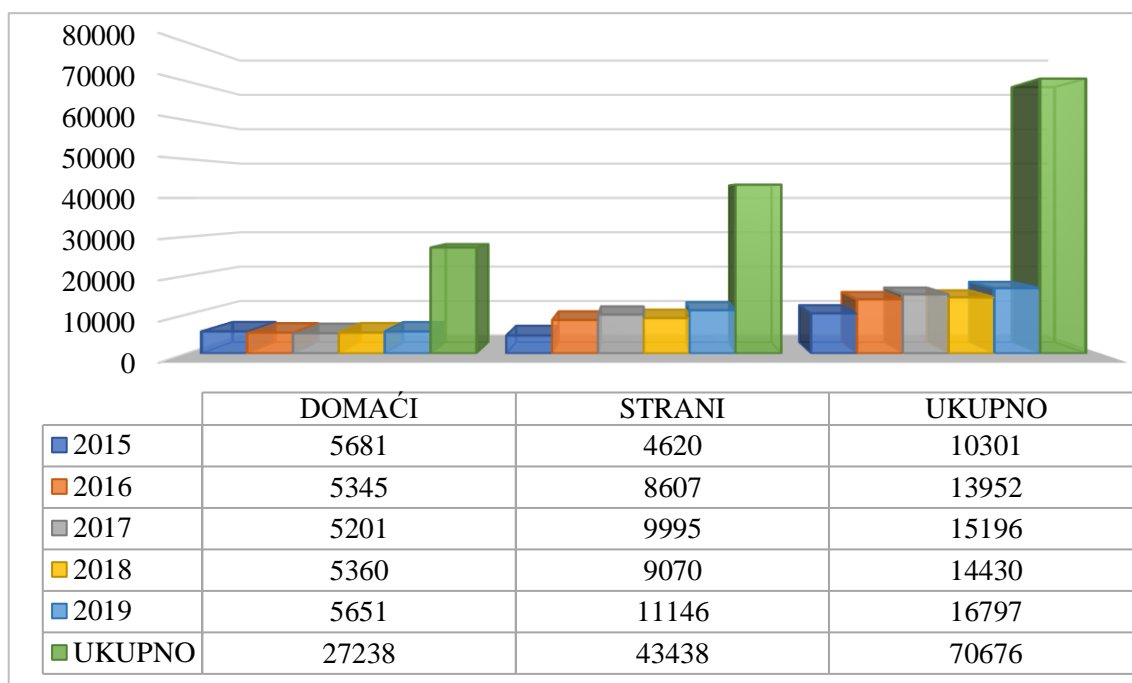
Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica

Grafikon 1 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista u periodu 2015. – 2019. godine u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici. Najveći broj dolazaka ostvaren od strane domaćih i stranih turista jest u 2016. godini te

je logično i u ukupnom zbroju ova godina imala najbolju dolaznost sa 1022300 dolazaka. Dok je po broju dolazaka domaćih turista 2015. godina bila najgora, a kod stranih to je bila 2018. godina te u ukupnom zbroju 2015. godina biva najgora po dolaznosti domaćih i stranih turista sa 812000 dolazaka. Glede usporedbe dolaznosti domaćih i stranih turista bilježi se daleko veća posjećenost od strane domaćih nego stranih turista, što je već prethodno navedeno u radu da je to jedan od problema vjerskog turizma jer je i dalje više okrenut k domaćim turistima. Sve ukupan zbroj dolazaka domaćih i stranih turista u periodu od 2015. – 2019. godine iznosi 47324460 dolazaka turista.

5.1.2. Analiza turističkog prometa općine Marija Bistrica

Grafikon 2. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica

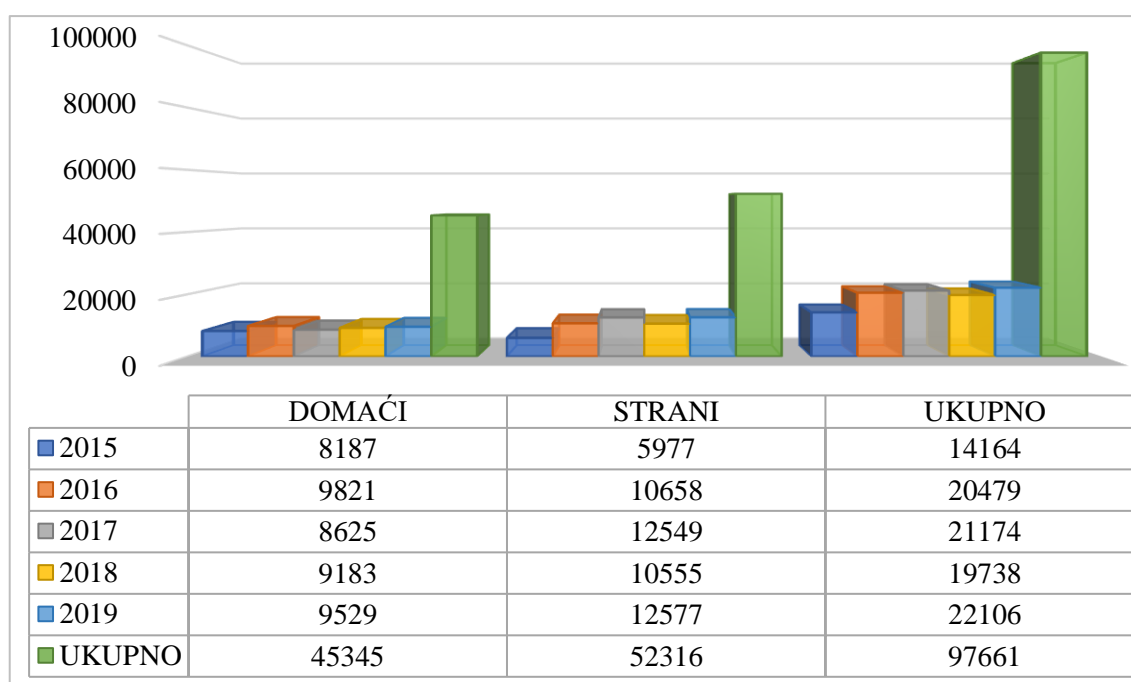

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica

Grafikon 2 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica. Najveći broj dolazaka ostvaren od strane domaćih turista bio je u 2015. godini dok je stranih turista bilo najviše u 2019. godini te je 2019. godina u ukupnom zbroju bila i najbolja po dolaznosti sa 16797 dolazaka. Najmanji broj dolazaka domaćih turista ostvaren je 2017. godine, a od strane stranih turista najslabija

posjećenost je bila 2015. godine te je u ukupnom zbroju 2015. godina bila najlošija po dolaznosti turista sa 10301 dolazaka. Usporedno dolaznost domaćin i stranih turista, svakako strani turisti dominiraju. Sve ukupan zbroj dolazaka domaćih i stranih turista u periodu od 2015. – 2019. godine iznosi 70676 dolazak turista. Usporedivši podatak sve ukupne dolaznosti turista u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i samu općinu Mariju Bisticu, može se zaključiti kako većina turizma u Mariji Bistrici je vjerski turizam i da nema tog specifičnog oblika turizma, općina Marija Bistrica bi imala puno manje ostvarenih turističkih kretanja.

Grafikon 3. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica

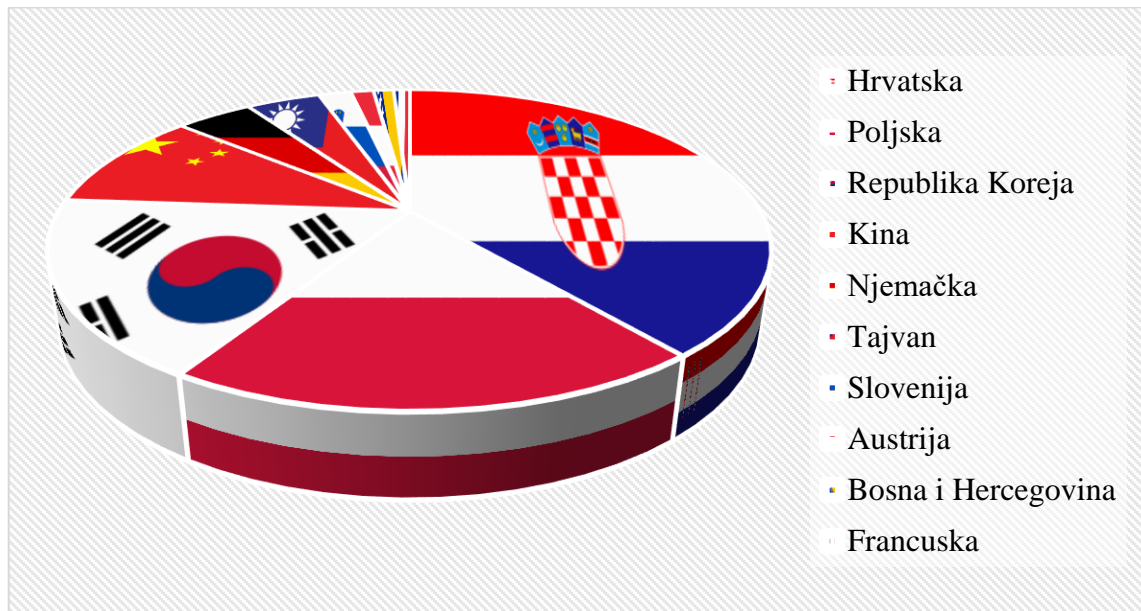
Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica

Grafikon 3 prikazuje broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica. Iz ovog prikaza se može vidjeti kako je u 2016. godini zabilježen najveći broj noćenja domaćih turista, dok je u 2019. godini najveći broj noćenja stranih turista te je i u istoj godini ukupno zabilježeno najviše noćenja domaćih i stranih turista sa 22106 noćenja. Najmanji broj noćenja domaćih i stranih turista bio je 2015. godine te je iste godine zabilježen i najlošiji ukupan rezultat noćenja domaćih i stranih turista sa 14164 noćenja. Usporedno, broj noćenja stranih turista je bolji nego

domaćih. Sve ukupan zbroj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista u periodu 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica iznosi 97661 noćenja.

5.1.3. Analiza emitivnih turističkih tržišta Marije Bistrice

Grafikon 4. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u općinu Marija Bistrica prema emitivnom tržištu

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica

Grafikon 4 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u općinu Marija Bistrica prema prvih 10 emitivnih tržišta, a ona su Hrvatska sa 5651 ujedno i s najvećim postotkom dolaznosti od 36,08%. Zatim ju slijede Poljska sa 2818 dolazaka, Republika Koreja sa 2526 dolazaka, Kina sa 1470 dolazaka, Njemačka sa 620 dolazaka, Tajvan sa 601 dolaskom, Slovenija sa 263 dolazaka, Austrija sa 185 dolazaka, Bosna i Hercegovina sa 164 dolazaka i Francuska sa 134 dolazaka. Ukupna dolaznost turista u 2019. godini iznosi 11146 dolazaka turista.

Tablica 2. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica prema emitivnom tržištu

DRŽAVA	NOĆENJA
Hrvatska	9529
Poljska	2866
Republika Koreja	2555
Kina	1733
Njemačka	1121
Tajvan, Kina	738
Slovenija	445
Austrija	441
Bosna i Hercegovina	313
Francuska	177

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica

U tablici 2 prikazan je broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica prema 10 najzastupljenijih emitivnih tržišta iz kojih turisti dolaze. Kao što se može vidjeti najviše je domaćih turista noćilo u općini Marija Bistrica te čine udio od čak 43,11%. Hrvatsku kao i po pitanju dolaznosti u noćenjima slijede iduće države Poljska, Republika Koreja, Kina, Njemačka, Tajvan, Slovenija, Austrija, Bosna i Hercegovina i Francuska.

6. NACIONALNO SVETIŠTE SVETOG JOSIPA CRKVE U HRVATA

Poput Marije Bistrice i Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke nedaleko glavnog grada Zagreba nalazi se i Karlovac te Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata. Karlovac je grad koji broji nekoliko stoljeća starosti točnije ove godine je navršio 442 godine. Karlovac je jedan od rijetkih gradova kod kojega se zna točan datum osnutka, a to je 13. srpnja 1579. godine. Izgrađen je kao idealni renesansni grad, točnije šestero kraka vojna utvrda koja je prvotno izgrađena u cilju obrane Beča prijestolnice Austro-Ugarske monarhije od Osmanlija koje su harale našim prostorima u to doba. Postoji i legenda prema kojoj je u temelje utvrde Karlovac, odnosno kako je nosila prvotno naziv Carlstadt po nadvojvodi koji ju je osnovao Karlo Habsburški, ugrađeno 900 osmanskih lubanja kako utvrda nikada ne bi bila osvojena od strane Osmanlija što se doista na kraju i obistinilo. Osmanlije su nekoliko puta prodirale u samu utvrdu, ali je nikada nisu zaposjeli.³⁴

Karlovac danas nije samo utvrda već i grad sa okolicom koji se prostire na 402 km² te je ujedno i središte Karlovačke županije. Broji nešto više od 55 000 stanovnika. Smješten je u središnjoj Hrvatskoj na razmeđu nizinske i gorske Hrvatske. Svakako jedna od njegovih najvećih posebnosti, a posebno važan turistički resurs su njegove četiri rijeke na koje leži, a to su: Kupa, Korana, Mrežnica i Dobra. Kako se nalazi na najjužem dijelu Hrvatske, svega 50-ak kilometara udaljen od Slovenije i Bosne i Hercegovine, oduvijek je bio važno prometno i gospodarsko središte upravo zbog svog povoljnog geoprometnog položaja. Te su tako izgrađene tri važne prometne, ali i povijesne ceste koje su povezivale, ali i dalje povezuju Europu sa jadranskim lukama, a to su: Karolina, Jozefina i Lujzijana.

Zaštitnik grada jest sveti Josip čiji se blagdan obilježava svake godine 19. ožujka svečanim središnjim slavljem u samom Nacionalnom svetištu svetog Josipa Crkve u Hrvata. Izgradnja samog svetišta, ujedno i jedne od najmlađih crkvi u Karlovcu je započela 1968. godine u nedjelju 14. srpnja blagoslovom kamena temeljaca od strane pomoćnog zagrebačkog biskupa mons. Franje Kuharića. Izgradnja crkve bio je poseban pothvat pošto je građena u vrijeme komunizma, odnosno u vrijeme Jugoslavije kada su

³⁴ Turistička zajednica grada Karlovca, visitkarlovac.hr (27.7.2021.)

bili dosta veliki progoni kršćana katolika i Crkve u Hrvatskoj. Posebne zasluge nosi tadašnji župnik Župe Majke Božje Snježne mons. Marijan Radanović kojega Karlovčani rado nazivaju „dobrim duhom Karlovca“ koji je jedan od najzaslužnijih ljudi za izgradnju crkve, ali i njezino proglašenje svetištem. Stanje u kojem se Crkva u vrijeme izgradnje svetišta, ali i prije njegove gradnje nalazila svjedoči i sami mons. Marijan Radanović: „Došao sam iz Hrastovice, a prije mene tu devet godina nije bilo stalnoga svećenika. Tri posljednja svećenika otjerana su u logor, a kad sam došao, u župnom dvoru bila je partijska škola. Prvi moj smještaj bio je na tavanu u sušionici mesa. Stara župna kuća bila je zauzeta pa smo postupno otkupljivali prostor u vlastitoj kući. Novi župni dvor gradili smo sedamdesetih godina pa smo se preselili. Nakon mog dolaska vjernicima je bilo drago jer su dobili svećenika i otada su imali svaki dan misu. Bilo je to vrijeme kad su mnogi bili u strahu. Tu su komunisti srušili crkvu svetog Ćirila i Metoda i druge su crkvene objekte rušili. Postojala je nelagodnost prema svećeniku i Crkvi, ali uvijek se našlo ljudi koji su znali biti susretljivi i koji su činili što su mogli u granicama svojih mogućnosti.“³⁵ Kako se može vidjeti Crkva je uistinu prolazila kroz velike teškoće, no to je nije pokolebalo da započne mukotrpnu borbu s komunističkim režimom za odobrenje lokacije i dobivanje građevinske dozvole za novu crkvu jer je dotadašnja Župna crkva Majke Božje Snježne bila nedostupna naročito zimi starijim osobama, a crkvica Ranjenog Isusa uz cestu Lujzijanu je bila premala za potrebe župe. Nakon izgradnje nove crkve svetog Josipa i njezinim proglašenjem svetištem pokrenuo je i Glasnik svetog Josipa kao i osnovao Bratovštinu svetog Josipa te doveo i časne sestre Kćeri Božje ljubavi, kao i izgradio filijalnu crkvicu svete Ane.

Kako štovanje Blažene Djevice Marije u hrvatskom narodu ima svoju dugu povijest isto biva i sa svetim Josipom, mužem Blažene Djevice Marije i poočimom Isusa Krista, a štovanje svetog Josipa u Hrvata posebno se veže uz jedan događaj. Papa Siksto IV. koji je prije proglašenja papom bio general franjevačkog reda u čijoj se tradiciji štuje sveti Josip uvodi u liturgijski kalendar 19. ožujka blagdan svetog Josipa, zaručnika Blažene Djevice Marije, kada je i Dan očeva, a sveti Josip je inače poznat kao zaštitnik obitelji. Također, zanimljiv podatak je taj da je isti ovaj papa dao izgraditi Sikstinsku kapelu u Rimu. Dodatna potvrda vjernosti hrvatskoga naroda svetomu Josipu bilo je kada je Hrvatski sabor 9. i 10. lipnja 1687. godine kada je sveti Josip izabran za zaštitnika Kraljevine Hrvatske, kao i danas Republike Hrvatske. U spomen na taj događaj na 300-

³⁵ Nacionalno Svetište Svetog Josipa, www.svetijosip.com (28.7.2021.)

tu obljetnicu Hrvatska biskupska konferencija crkvu svetog Josipa u Karlovcu proglašava Nacionalnim svetištem svetog Josipa Crkve u Hrvata potvrđujući time vjernost svetom Josipu ujedno i zaštitnika Katoličke crkve kao i svih radnika i rada te postoji još jedan dan u liturgijskom kalendaru kada se slavi sveti Josip radnik, a to je 1. svibnja kada je ujedno i Međunarodni praznik rada.

Proglašenje crkve svetog Josipa nacionalnim svetištem je između ostaloga učinjeno i sa željom da se produbi, proširi i učvrsti stoljetno štovanje svetog Josipa u Hrvata. To je ujedno iskaz pobožnosti, poštovanja i ljubavi prema svetom Josipu. Izgradnja crkve dovršena je 1974. godine, a 15. rujna iste godine biva proglašena Nacionalnim svetištem svetog Josipa Crkve u Hrvata kada je i posvećena od strane prefekta Kongregacije za nauk vjere ujedno i bivšeg zagrebačkog nadbiskupa kardinala Franje Šepera. Svrha samog svetišta jest promicanje i čašćenje svetog Josipa kao djevičanskog oca Isusa Krista, zaručnika Blažene Djevice Marije i zaštitnika hrvatskoga naroda, što se postiže svečanijim slavljinama na dane posvećene svetom Josipu, izdavanjem Glasnika svetog Josipa i molitvenika svetog Josipa, promicanjem Bratovštine³⁶ svetog Josipa za pomoć umirućima, održavanjem pobožnosti svake srijede svetom Josipu, primanjem hodočasnika. Također i neki od razloga zašto je osnovano ovo svetište jest kako bi se hodočasnici mogli na ovom mjestu susresti sa Božjom riječi, primiti svete sakramente te hrabrost za dobro, utjehu u životnim teškoćama, poticaj na djelotvornu ljubav prema Bogu i ljudima, ali također i moliti za cijeli narod i sve ljude te istinsko blagostanje, mir, napredak i slogu.

Svetište je posjećeno od strane brojnih hodočasnika, ali dani u koje bilježi najveću posjećenost su naravno na blagdane svetog Josipa, a to su kako je i već navedeno 19. ožujka kada se slavi sveti Josip, zaručnik Blažene Djevice Marije, 1. svibnja kada se slavi sveti Josip Radnik i 10. lipnja kada se slavi sveti Josip zaštitnik Hrvatske i hrvatskog naroda.³⁷

Svetište se danas nalazi na području Župe Blažene Djevice Marije Snježne čiji se blagdan slavi u liturgijskom kalendaru 5. kolovoza. Ujedno ovo jest i Župa Dubovac koja je dobila ime po starohrvatskoj riječi dub što znači hrast, jer je područje bilo bogato velikom starom hrastovom šumom. No točni osnutak župe nije poznat, vjeruje se da su dokumenti nastradali u požaru za vrijeme Osmanlijskih osvajanja, ali u zapisima

³⁶ vjersko (najčešće laičko), cehovsko ili kakvo drugo udruženje utemeljeno na čvrstim pravilima

³⁷ Nacionalno Svetište Svetog Josipa, www.svetijosip.com (28.7.2021.)

Zagrebačke nadbiskupije već 1334. godine se spominje Župa Majke Božje Snježne, no povjesničari se drže teze da je i starija te da je iz 13. stoljeća, no kako je već rečeno za to ne postoji dokumentacija koja bi tu tezu mogla i dokazati. Zanimljivo je kako je prvotno Župa imala titulu svetog Mihaela arkanđela, te je postojala i istoimena crkvice u blizini dvorca, odnosno utvrde stari grad Dubovac, no krajem 17. stoljeća biva sagrađena nova crkvice podno gradine Dubovac te 1741. godine biva proglašena župnom crkvom Župe Majke Božje Snježne, a crkva svetog Mihaela je dobila status kapele. Župa Majke Božje Snježne obuhvaćala je veliki dio Karlovca, a to je bio prostor danas starog dijela grada takozvana Zvijezda u kojoj se nalazili Župa Presvetog Trojstva te joj je 1955. godine priključen veliki dio koji je pripadao Dubovačkoj župi, a to je cijeli prostor između Kupe, Korane i željezničke pruge Zagreb – Rijeka, a 1965. godine osnovana je nova Župa svetog Franje Ksaverskog na Švarči kojoj je priključen prostor same Švarče kao i cijeli prostor koji gravitira prema Švarči. Župa Presvetog Srca Isusova u novom centru Karlovca osnovana je 1996. godine te je toj župi pripojen opet dio Dubovačke župe oko novog centra. Tako da danas župa Majke Božje Snježne obuhvaća tek manji dio područja grada Karlovca, a to je područje Dubovca. Danas se većina bogoslužja odvija u samom svetištu dok se u župnoj crkvi bogoslužja drže tek nekoliko puta godišnje.³⁸

Slika 3. Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu

Izvor: izrada autora

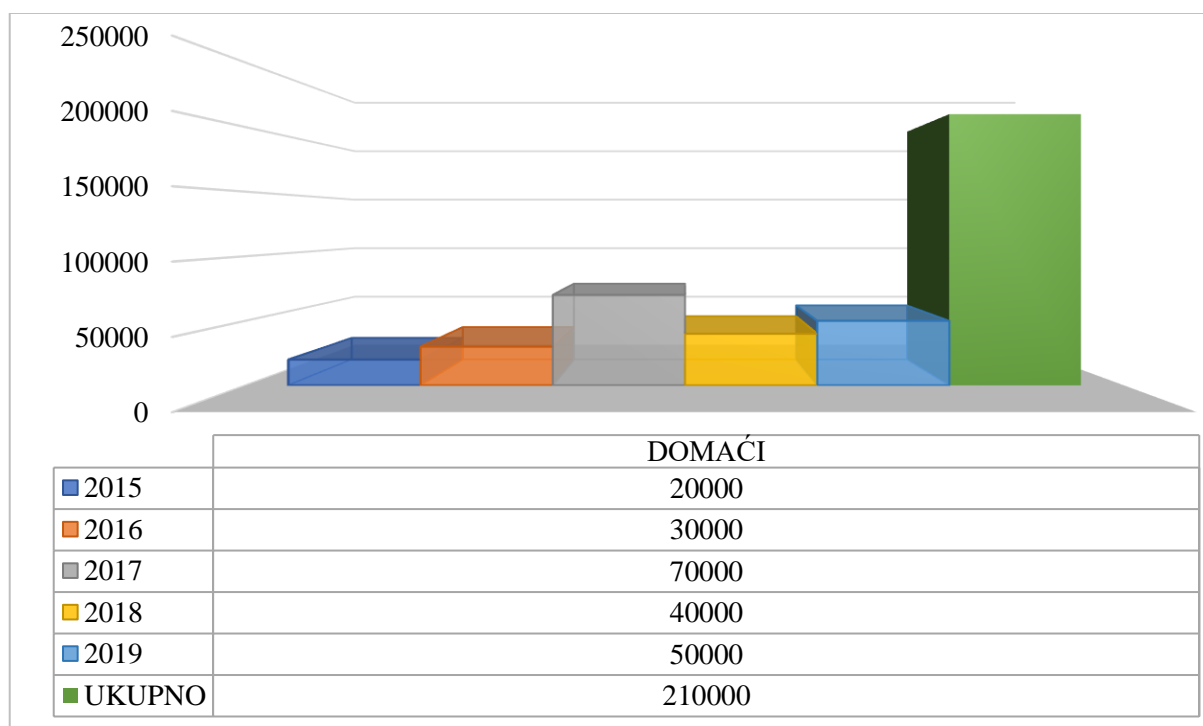
³⁸ Ibidem

6.1. Analiza turističkog prometa i emitivnih turističkih tržišta vjerskog turizma nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu i grada Karlovca

Kako je navedeno u naslovu u ovom poglavlju će biti sprovedena analiza turističkog prometa i emitivnih tržišta, odnosno dolaznost domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu kao i broj ostvarenih dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u grad Karlovac prema emitivnim tržištima.

6.1.1. Analiza turističkog prometa nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu

Grafikon 5. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu

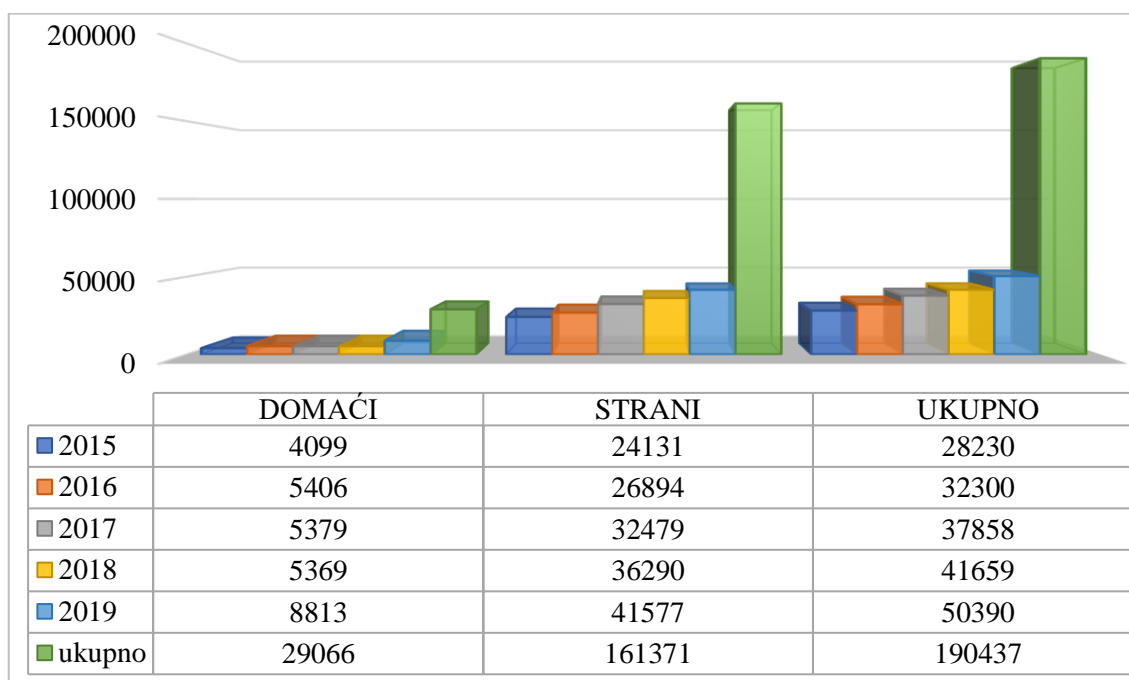
Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu

Grafikon 5 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista u periodu 2015. – 2019. godine u nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu. Naslov nije pogrešno postavljen jer bilo i stranih turista u svetište, no njihov broj nije zabilježen, stoga nisu prikazani u ovoj tablici te ih je u odnosu na domaće turiste bio

neznatan broj. Najveći broj dolazaka ostvaren od strane domaćih turista jest u 2017. godini sa 70000 dolazaka, a razlog tome je što je 2017. bila godina svetog Josipa u Zagrebačkoj nadbiskupiji što je uvjetovalo povećanje broja hodočasnika u svetište. Najmanji broj dolazaka turista zabilježen je 2015. godine sa 20000 dolazaka. Glede usporedbe dolaznosti domaćih i stranih turista bilježi se daleko veća posjećenost od strane domaćih nego stranih turista, što je i prikazano u samoj tablici, odnosno strani turisti nisu prikazani jer kako je već rečeno taj podatak nije zabilježen što i ukazuje na problematiku kako generalno vjerskog turizma u Hrvatskoj tako i u ovom svetištu, a to je da je previše okrenuto k domaćim turistima. Sve ukupan zbroj dolazaka domaćih i stranih, točnije domaćih turista u periodu od 2015. – 2019. godine iznosi 210000 dolazaka turista.

6.1.2. Analiza turističkog prometa tržišta grada Karlovca

Grafikon 6. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u gradu Karlovcu

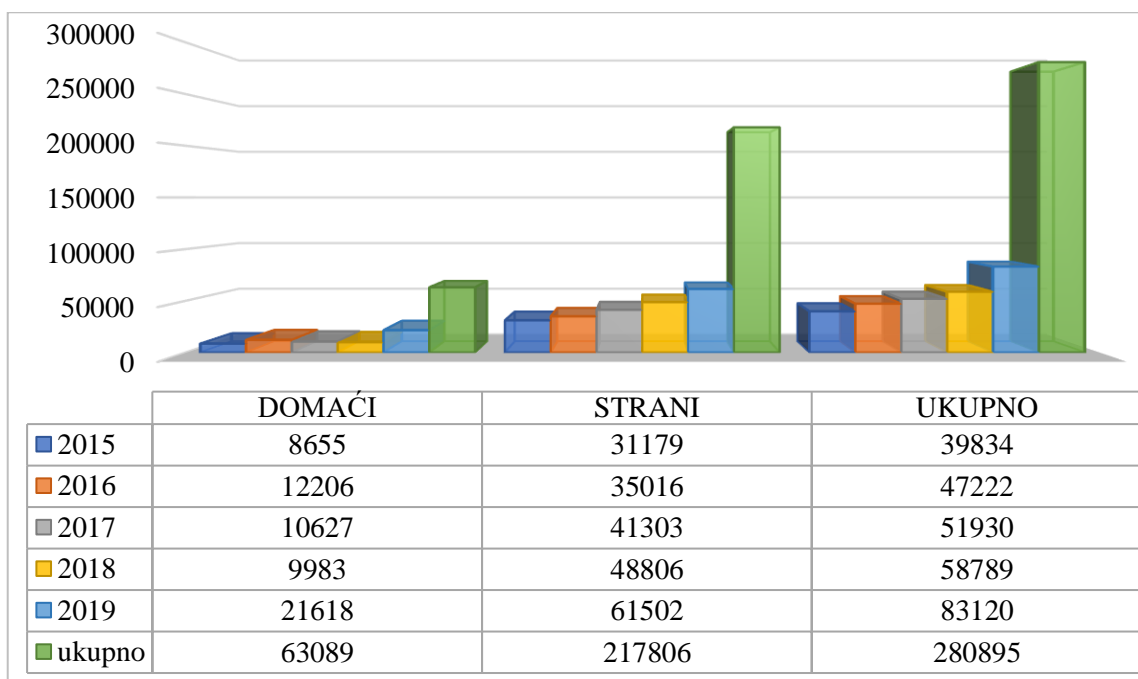

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice grada Karlovca

Grafikon 6 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u grad Karlovac. Najveći broj dolazaka ostvaren od strane domaćih i stranih turista bio je u 2019. godini samim time 2019. godina je u ukupnom zbroju bila i

najbolja po dolaznosti kada je ostvareno 50390 dolazaka turista. Najmanji broj dolazaka domaćih turista ostvaren je 2017. godine, a od strane stranih turista najslabija posjećenost je bila 2015. godine te je u ukupnom zbroju 2015. godina bila najlošija po dolaznosti turista sa 28230 dolazaka turista. Usporedno dolaznost domaćin i stranih turista, svakako strani turisti dominiraju. Sve ukupan zbroj dolazaka domaćih i stranih turista u periodu od 2015. – 2019. godine iznosi 190437 dolazaka turista. Usporedivši podatak sve ukupne dolaznosti turista u nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu i dolaznosti turista u sami grad Karlovac, može se zaključiti da velika većina turizma u gradu Karlovcu otpada na vjerski turizam što se vidi u ukupnom zbroju gdje dolaznost domaćih i stranih turista u grad Karlovac biva manja od same dolaznosti domaćih turista u svetište. Da nema ovog specifičnog oblika turizma, grad Karlovac bi imao puno manje ostvarenih turističkih kretanja. Tako da vrlo često, ali i s pravom mons. mr. sc. Antun Sente, ml., župnik i rektor voli reći kako Karlovac ima i petu rijeku, a to je rijeka hodočasnika.

Grafikon 7. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u gradu Karlovcu

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice grada Karlovca

Grafikon 7 prikazuje broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u gradu Karlovcu. Iz ovog prikaza se može vidjeti kako je u 2016. godini

zabilježen najveći broj noćenja domaćih turista, dok je u 2019. godini najveći broj noćenja stranih turista te je i u istoj godini ukupno zabilježeno najviše noćenja domaćih i stranih turista sa 83120 noćenja. Najmanji broj noćenja domaćih i stranih turista bio je 2015. godine te je iste godine zabilježen i najlošiji ukupan rezultat noćenja domaćih i stranih turista sa 39834 noćenja. Usporedno, broj noćenja stranih turista je bolji nego domaćih. Sve ukupan zbroj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista u periodu 2015. – 2019. godine u gradu Karlovcu iznosi 280895 noćenja.

6.1.3. Analiza emitivnih turističkih tržišta grada Karlovca

Grafikon 8. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u gradu Karlovcu

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice grada Karlovca

Grafikon 8 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u grad Karlovac prema prvih 10 emitivnih tržišta, a ona su Republika Koreja s 12845 dolazaka ujedno i s najvećim postotkom dolaznosti od 25,49%. Zatim ju slijede Hrvatska s 8813 dolazaka, Poljska s 4164 dolaska, Njemačka s 3566 dolazaka, Češka s 2171 dolazaka, Italija s 1864 dolazaka, Austrija s 1621 dolazaka, Bosna i Hercegovina s 1052 dolazaka, Srbija s 547 dolazaka i Kosovo s 297 dolazaka. Ukupna dolaznost turista u 2019. godini iznosi 50390 dolazaka turista.

Tablica 3. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u gradu Karlovcu

DRŽAVA	NOĆENJA
Hrvatska	21618
Republika Koreja	13266
Njemačka	6024
Poljska	5137
Češka	3689
Italija	3437
Bosna i Hercegovina	2774
Austrija	2435
Kosovo	1986
Srbija	1391

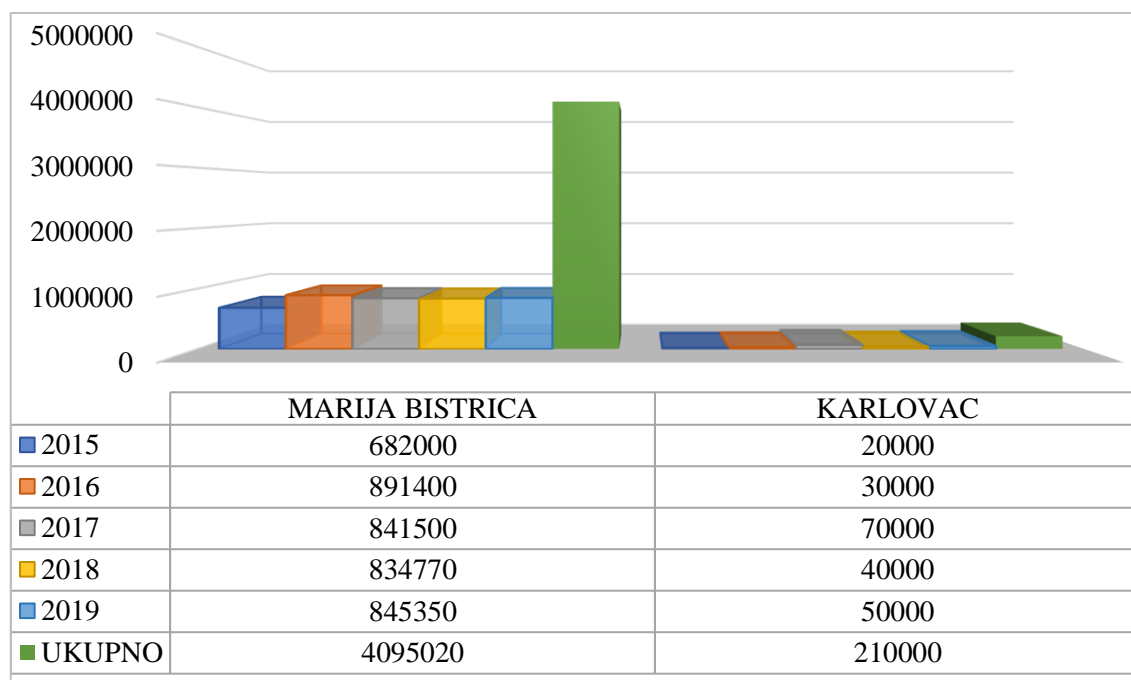
Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice grada Karlovca

U tablici 3 prikazan je broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u gradu Karlovcu prema 10 najzastupljenijih emitivnih tržišta iz kojih turisti dolaze. Kao što se može vidjeti najviše je domaćih turista noćilo u gradu Karlovcu te čine udio od čak 43,11%. Hrvatsku kao i po pitanju dolaznosti u noćenjima slijede iduće države: Poljska, Republika Koreja, Kina, Njemačka, Tajvan, Slovenija, Austrija, Bosna i Hercegovina i Francuska.

7. KOMPARATIVNA ANALIZA TURISTIČKOG PROMETA I EMITIVNIH TURISTIČKIH TRŽIŠTA HRVATSKOG NACIONALNOG SVETIŠTA MAJKE BOŽJE BISTRICKE I NACIONALNOG SVETIŠTA SVETOG JOSIPA CRKVE U HRVATA

7.1. Analiza turističkog prometa hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu

Grafikon 9. Broj ostvarenih dolazaka domaćih turista 2015. – 2019. godine u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu

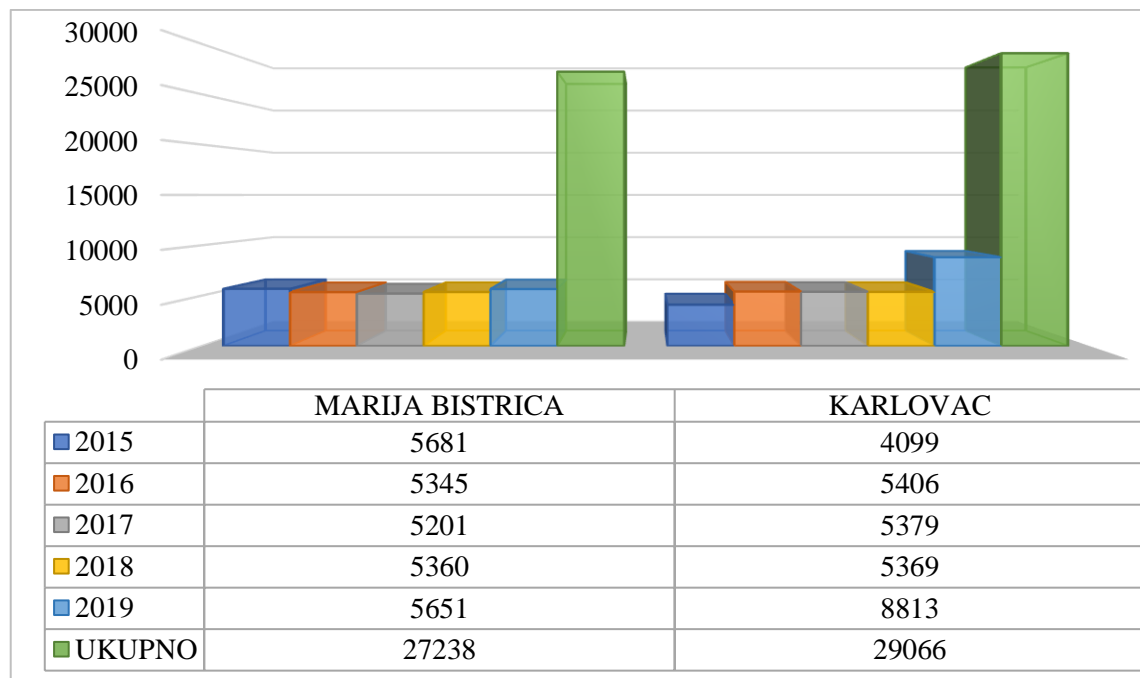
Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica i nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu

Grafikon 9 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih turista u periodu 2015. – 2019. godine u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu. Najveći broj dolazaka ostvaren od strane domaćih turista jest u svetištu u Mariji Bistrici jest bio 2016. godine dok je u svetištu u Karlovcu to bilo 2017. godine. Po broju dolazaka domaćih turista

2015. godina bila najgora za Mariju Bisticu, dok je za Karlovac to bila 2015. godina. Glede ukupne dolaznosti domaćih turista svakako svetište u Mariji Bistrici bilježi veću dolaznost sa 4095020 dolazaka, a svetište u Karlovcu 210000 dolazaka, dakle svetište u Mariji Bistrici ima za 3885020 više dolazaka domaćih turista. Taj podatak ne iznenađuje s obzirom da je svetište Majke Božje Bistričke starije od svetišta svetog Josipa u Karlovcu zbog čega ima svoju tradiciju, a i kako je već navedeno u radu Hrvati su poznati kao veliki štovatelji Majke Božje što dodatno ide u prilog, no manja dolaznost nije loš pokazatelj već naprotiv vrlo je pozitivan s obzirom da je još uvijek dosta mlado svetište u Karlovcu te nije u tolikoj mjeri prepoznato kao ono u Mariji Bistrici. Analiza dolaznosti stranih turista nije napravljena iz razloga što nema podataka za svetište u Karlovcu stoga je analiza neprovediva.

7.2. Analiza turističkog prometa općine Marija Bistrica i grada Karlovca

Grafikon 10. Broj ostvarenih dolazaka domaćih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu

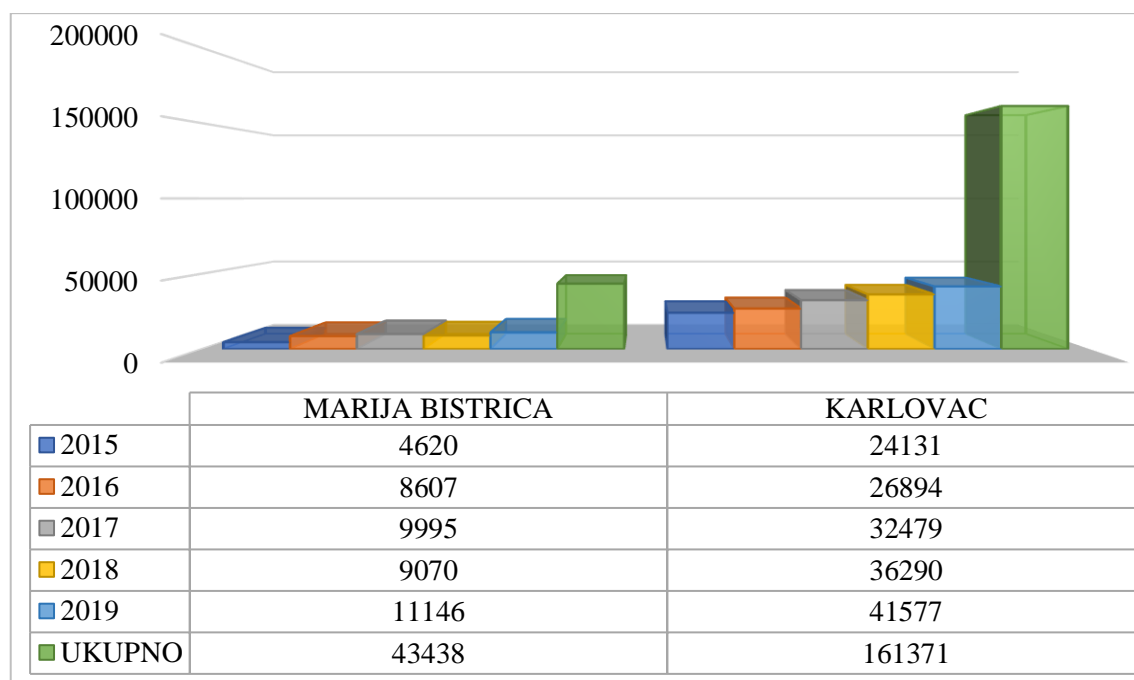

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica i turističke zajednice grada Karlovca

Grafikon 10 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica i grad Karlovac. Najveći broj dolazaka ostvaren od strane domaćih turista u Mariji Bistrici bio je 2015. godine, a u gradu Karlovcu 2019. godine.

Najmanji broj dolazaka domaćih turista ostvaren je 2017. godine u Mariji Bistrici, a 2015. godina je bila najlošije posjećena za grad Karlovac. Glede ukupne dolaznosti domaćih turista općina Marija Bistrica bilježi 27238 dolazaka, a grad Karlovac prednjači sa 29066 dolazaka što je više za 1828 dolazaka.

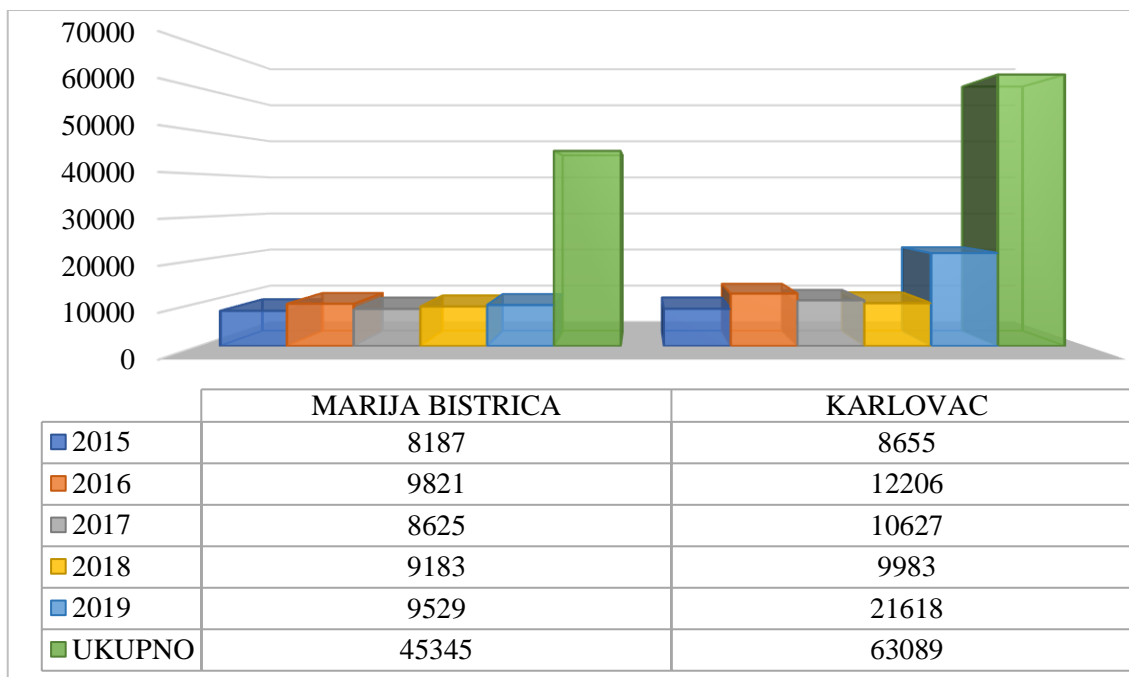
Grafikon 11. Broj ostvarenih dolazaka stranih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica i turističke zajednice grada Karlovca

Grafikon 11 broj ostvarenih dolazaka stranih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu Najveći broj dolazaka ostvaren od strane stranih turista u Mariji Bistrici bio je 2015. godine, a u gradu Karlovcu 2019. godine. Najmanji broj dolazaka stranih turista ostvaren je 2015. godine u Mariji Bistrici kao i u gradu Karlovcu. Ukupna dolaznost stranih turista u općinu Marija Bistrica iznosi 43438 dolazaka, a u grad Karlovac 161371 što je razlika u korist grada Karlovca za 117933 dolazaka.

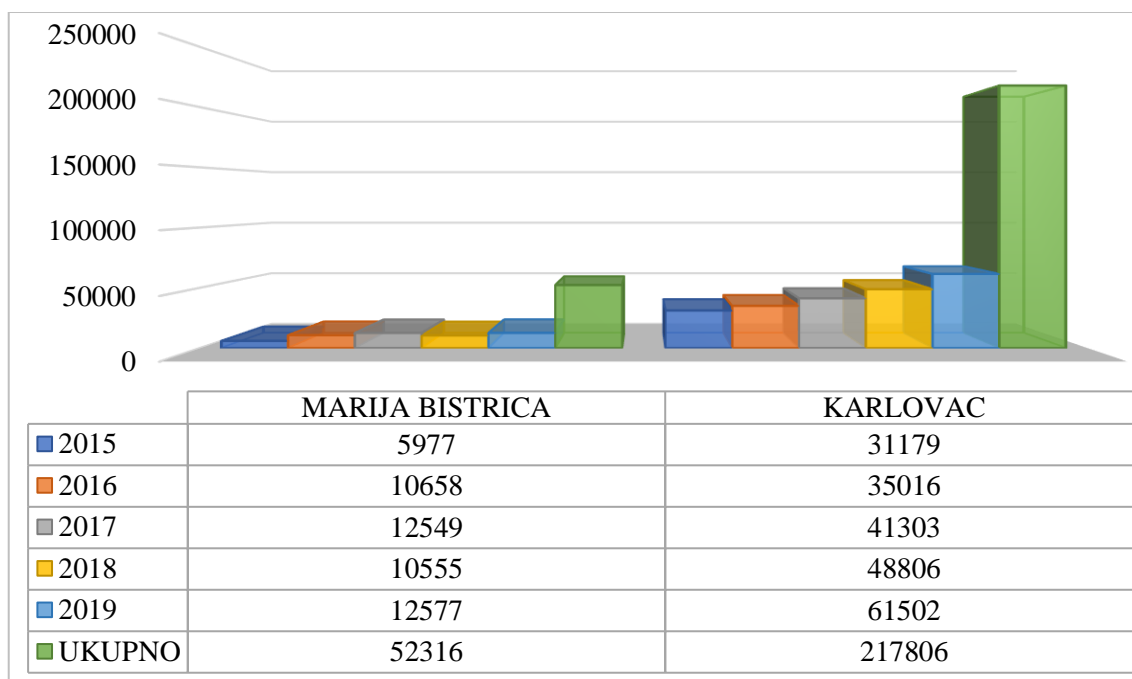
Grafikon 12. Broj ostvarenih noćenja domaćih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica i turističke zajednice grada Karlovca

Grafikon 12 prikazuje broj ostvarenih noćenja domaćih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica i grad Karlovac. Iz ovog prikaza se može vidjeti kako je u 2016. godini zabilježen najveći broj noćenja domaćih turista u Mariji Bistrici, dok je u Karlovcu to bila 2019. godina. Najmanji broj noćenja domaćih turista za Mariju Bistricu i Karlovac zabilježen je 2015. godine. Sve ukupan zbroj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista u periodu 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica iznosi 97661 noćenja, a u gradu Karlovcu 63089 što ide u prilog gradu Karlovcu i čini razliku u noćenjima za 17744.

Grafikon 13. Broj ostvarenih noćenja stranih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica i turističke zajednice grada Karlovca

Grafikon 13 prikazuje broj ostvarenih noćenja stranih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu. Iz ovog prikaza se može vidjeti kako je u Mariji Bistrici i Karlovcu 2019. godine zabilježen najveći broj noćenja stranih turista. Najmanji broj noćenja stranih turista u Mariji Bistrici kao i Karlovcu zabilježen je 2015. godine. Ukupan zbroj ostvarenih noćenja stranih turista u periodu 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica iznosi 52316 noćenja, a u Karlovcu 217806 što je razlika u korist Karlovca za 165490 noćenja.

7.3. Analiza emitivnih turističkih tržišta općine Marija Bistrica i grada Karlovca

Tablica 4. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu

	MARIJA BISTRICA		KARLOVAC	
	DRŽAVA	DOLASCI	DRŽAVA	DOLASCI
1.	Hrvatska	5651	Republika Koreja	12845
2.	Poljska	2818	Hrvatska	8813
3.	Republika Koreja	2526	Poljska	4164
4.	Kina	1470	Njemačka	3566
5.	Njemačka	620	Češka	2171
6.	Tajvan	601	Italija	1864
7.	Slovenija	263	Austrija	1621
8.	Austrija	185	Bosna i Hercegovina	1052
9.	Bosna i Hercegovina	164	Srbija	547
10.	Francuska	134	Kosovo	297

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica i turističke zajednice grada Karlovca

Tablica 4 prikazuje broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u općinu Marija Bistrica i grad Karlovac prema prvih 10 emitivnih tržišta. Kao što je vidljivo iz prikaza gotovo iz istih emitivnih tržišta turisti posjećuju Mariju Bistricu i Karlovac čak i prema kategorizaciji su na gotovo istim razinama. Mariju Bistricu su najviše posjećivali iz: Hrvatske, Poljske, Republike Koreje, Kine, Njemačke, Tajvana, Slovenije, Austrije, Bosne i Hercegovine te Francuske, a Karlovac iz: Republike Koreje, Hrvatske, Poljske, Njemačke, Češke, Italije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Srbije te Kosova.

Tablica 5. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu

	MARIJA BISTRICA		KARLOVAC	
	DRŽAVA	NOĆENJA	DRŽAVA	NOĆENJA
1.	Hrvatska	9529	Hrvatska	21618
2.	Poljska	2866	Republika Koreja	13266
3.	Republika Koreja	2555	Njemačka	6024
4.	Kina	1733	Poljska	5137
5.	Njemačka	1121	Češka	3689
6.	Tajvan, Kina	738	Italija	3437
7.	Slovenija	445	Bosna i Hercegovina	2774
8.	Austrija	441	Austrija	2435
9.	Bosna i Hercegovina	313	Kosovo	1986
10.	Francuska	177	Srbija	1391

Izvor: izrada autora prema statističkim podacima iz turističke zajednice općine Marija Bistrica i turističke zajednice grada Karlovca

U tablici 5 prikazan je broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu prema 10 najzastupljenijih emitivnih tržišta iz kojih turisti dolaze. Kao što se može vidjeti, kako kod dolazaka turista tako i kod noćenja gotovo iz istih emitivnih tržišta, turisti su noćili u Mariji Bistrici i Karlovcu pa čak i po rangu su gotovo na istim mjestima pozicionirane države po broju noćenja. Najzastupljenije zemlje prema broju noćenja u Mariji Bistrici su: Hrvatska, Poljska, Republika Koreja, Kina, Njemačka, Tajvan, Slovenija, Austrija, Bosna i Hercegovina te Francuska, a u Karlovcu to su: Republika Koreja, Hrvatska, Poljska, Njemačka, Češka, Italija, Austrija, Bosna i Hercegovina, Srbija te Kosovo.

8. ZAKLJUČAK

U ovom radu razrađena je tema vjerskog turizma u Hrvatskoj s analizom hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu te su izneseni zaključci do kojih se došlo usporednom analizom dvaju nacionalnih svetišta u Hrvatskoj.

Turizam se u svojim samim počecima temeljio gotovo isključivo na vjerskom turizmu, ne onakvom kakav poznajemo danas. Ljudi su u svojoj biti religiozna bića te uvijek teže k nečem većem, višem, transcendentnom. Te su tako od samih početaka ljudi tragali za božanstvima u koja su vjerovali, a tragaju i danas iz čega proizlazi mnogo specifičnih oblika turizma između ostaloga i vjerski turizam kao jedan od oblika koji valja razvijati u Hrvatskoj jer u njemu leži ogroman neiskorišteni potencijal. Hrvatski narod je poznat kao veliki štovatelj Blažene Djevice Marije čemu u prilog ide i 107 svetišta u Hrvatskoj koja su posvećena Majci Božjoj. No bez obzira na veliki broj svetišta i relativno veliki broj hodočasnika, odnosno turista koji ih posjećuju vjerski turizam još uvijek nije izgrađen kao integralni dio nacionalnog turističkog proizvoda što predstavlja jedan od problema. Između ostaloga tu je i siva ekonomija u kojoj se još uvijek nalazi vjerski turizam u Hrvatskoj kao i bilježenje hodočasnika, odnosno turista koji posjećuju svetišta, što je predstavljalo i manji problem pri prikupljanju podataka za ovaj rad.

Kako je već spomenuto napravljena je komparativna analiza Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i Nacionalnog svetišta svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu. Podaci koji su analizirani su turistička kretanja unutar samih svetišta, ali i općine Marija Bistrica te grada Karlovca u razdoblju od četiri godine od 2016. do 2019. godine. Razlog zašto nije uzeta i 2020. godina jest taj što nije bilo dostupnih podataka za analizu zbog epidemije korona virusom, zbog čega gotovo da i nije bilo nikakvog kretanja turista.

U provedenoj analizi došlo se do zaključka da je vjerski turizam u Hrvatskom nacionalnom svetištu Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici razvijeniji i bilježi bolje turističke pokazatelje koji su uspoređeni u odnosu na Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu. Ta činjenica i ne čudi s obzirom da svetište u Mariji Bistrici ima dugu tradiciju u kojem se štuje Majka Božja kako je već navedeno da su Hrvati poznati kao veliki štovatelji Blažene Djevice Marije. No glede turističkih pokazatelja

općine Marija Bistrica i grada Karlovca, daleko bolje pokazatelje na svim područjima koja su iznesena, a to su dolaznost i noćenja domaćih i stranih turista kao i analiza emitivnih turističkih tržišta iz kojih turisti dolaze grad Karlovac je iznio daleko bolje pokazatelje. Jedan od zanimljivih pokazatelja je onaj vezan za emitivna tržišta, a to je da su turisti iz gotovo istih zemalja posjećivali Mariju Bisticu i Karlovac. Marija Bistrica je većinu svojih snaga po pitanju turizma usmjerila k vjerskom turizmu zbog čega na tom području i bilježi zavidne rezultate, dok po pitanju Karlovca to nije slučaj čiji se turizam bazira na ne vjerskim turističkim manifestacijama i različitim događajima koji privlače turiste koji nisu privučeni sakralnim već profanim što i pokazuju izneseni pokazatelji.

Općina Marija Bistrica kao i grad Karlovac imaju ogroman turistički potencijal u vidu vjerskog turizma, a to su Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu. Marija Bistrica relativno dobro iskorištava taj potencijal iako ima mjesta napretku, dok se pred Karlovcem nalazi još uvijek dosta mjesta za napredak.

POPIS LITERATURE

Popis knjiga:

1. Cerović, Z., Zanketić, P.: Menadžment hodočašća i vjerskih događaja, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, Opatija, 2014.
2. Čorak, S., Mikačić, V.: Hrvatski turizam plavo bijelo zeleno, Institut za turizam, Zagreb, 2006.
3. Karadjole, M.: Crkve i vjerske zajednice za napredak turizma u Hrvatskoj, HDK sv. Jeronima, Zagreb, 2006.
4. Peričić – Bernardin Škunca, E.: Čudesnost Marijanskih hodočašća, Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zadar, 2001.
5. Pirjevec, B., Kesar, O.: Počela turizma, Ekonomski fakultet Zagreb i mikrorad d.o.o., Zagreb, 2002.
6. Pirjevec, B.: Turizam – jučer, danas, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008.
7. Šuran, F.: Slobodno vrijeme, putovanje i turizam: sociološki pristup, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2016.
8. Turza, Z.: Svetišta i duhovna središta crkve u Hrvata, Mozaik knjiga, Zagreb, 2019.
9. Valene L. Smith: Introduction: TheQuestinGuest, AnnalsofTourism Research, California State University, USA, 1992.
10. Vranješ, N.: Hodočašće putovanje prema svetome – Teologija i pastoral svetog putovanja, Glas Koncila, Zagreb, 2019.
11. Vukonić, B.: Turizam budućnost mnogih iluzija, Visoka poslovna škola Utilus, Zagreb, 2010.
12. Vukonić, B.: Turizam i religija, Školska knjiga, Zagreb, 1990.

Zbornik radova:

1. Hegeduš, I.: Vjerski turizam u Republici Hrvatskoj, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, 2013.

Popis internetskih stranica:

1. Hrčak - Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, hrcak.srce.hr (17.7.2021.)
2. Turistička zajednica općine Marija Bistrica, www.tz-marija-bistrica.hr (25.7.2021.)
3. Hrvatski jezični portal, hjp.znanje.hr (17.7.2021.)
4. Hrvatska biskupska konferencija, hbk.hr (18.7.2021.)
5. Narodne novine, narodne-novine.nn.hr (25.7.2021.)
6. Turistička zajednica grada Karlovca, visitkarlovac.hr (27.7.2021.)
7. Nacionalno Svetište Svetog Josipa, www.svetijosip.com (28.7.2021.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Prasvetišće Gospe od Otoka u Solinu _____	15
Slika 2. Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici _____	18
Slika 3. Nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu _____	27

POPIS TABLICA

Tablica 1. Hodočasnik - turist pojmovna linija _____	3
Tablica 2. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica prema emitivnom tržištu _____	23
Tablica 3. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u gradu Karlovcu _____	32
Tablica 4. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu _____	38
Tablica 5. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu _____	39

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici _____	19
Grafikon 2. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica _____	20
Grafikon 3. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u općinu Marija Bistrica _____	21
Grafikon 4. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u općinu Marija Bistrica prema emitivnom tržištu _____	22
Grafikon 5. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu _____	28
Grafikon 6. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u gradu Karlovcu _____	29
Grafikon 7. Broj ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista 2015. – 2019. godine u gradu Karlovcu _____	30
Grafikon 8. Broj ostvarenih dolazaka domaćih i stranih turista 2019. godine u gradu Karlovcu _____	31
Grafikon 9. Broj ostvarenih dolazaka domaćih turista 2015. – 2019. godine u hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke u Mariji Bistrici i nacionalno svetište svetog Josipa Crkve u Hrvata u Karlovcu _____	33
Grafikon 10. Broj ostvarenih dolazaka domaćih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu _____	34
Grafikon 11. Broj ostvarenih dolazaka stranih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu _____	35
Grafikon 12. Broj ostvarenih noćenja domaćih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu _____	36
Grafikon 13. Broj ostvarenih noćenja stranih turista 2015. – 2019. godine u općini Marija Bistrica i gradu Karlovcu _____	37